ປະວັດສາດບ້ານໜອງຊາຍ

ໃນສະໄໝດຶກດຳບັນ ປະມານ ພ.ສ. ໓໐໐ ປີ ກ່ອນ
ຄ.ສ. ໒43 ປີ ເມືອງບໍ່ແກ້ວໄດ້ເປັນນະຄອນທີ່ຮຸ່ງເຮືອງ ນີ້
ຊື່ວ່າ ນະຄອນ ລະວ້າ ເພາະວ່າ ໃນ ນະຄອນ ນີ້ ມີກະສັດລະວ້າ
ເປັນຜູ້ປົກຄອງ. ກະສັດລະວ້າທີ່ມີນາມຊູກູນນາຍ ຢູ່ສອງທີ່ຄື:
ທີ່ເສກາ (ອ້າຍ) ມີພະນາມວ່າ ພະຍາ ລື້ງອະ ທີ່ອານຸຊາ (ນ້ອງ)
ມີພະນາມວ່າ ພະຍາລໍ. ພະຍາລື້ງອະທີ່ເສກາ ເກີດເມື່ອປີ
ພ.ສ. 311. ເມື່ອພະອົງມີອາຍຸໄດ້ ໒5 ປີ ພະບິດາກໍໄດ້ໃຫ້
ເສນາອາມາດອະພິເສກຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັດແທນ ແລະໄດ້
ຕັ້ງໃຫ້ພະຍາລໍ ເປັນມະຫາອຸປະຣາດ ວ່າການແທນ ໃນເວລາ
ພະຍາລື້ງບໍ່ຢູ່. ແລະໃຫ້ເປັນຜູ້ກອງຄຸມກິດຈະການຕ່າງໆ ໃນ
ພຣະຣາຊວັງ. ໃນວັນໜຶ່ງພະຍາສອງພີ່ນ້ອງໄດ້ສະເດັດໄປ
ປະພາດປ່າ ພ້ອມດ້ວຍເສນາອາມາດ ເພື່ອໄປເບິ່ງການ
ປັກຂ່າຍຄ້ອນ (ແຮ້ວ). ໃນຝູງນົກໄກ່ທີ່ອາໄສຢູ່ຕາມບັນ
ດາ (ພູນ້ອຍ) ຊຶ່ງເປັນບ່ອນຮອນ ເພາະວ່າຝູງນົກໄກ່ທັງ
ຫຼາຍ ຈະໄດ້ຫຼັ້ງໃຫຍ່ ລົງບ່ອນນັ້ນ ເພື່ອຫາຍນ້ຳໃນເວລາ
ແລງ. ພະຍາທັງສອງໄດ້ສັ່ງໃຫ້ພວກເສນາທຳການປັກ
ຂ່າຍຄ້ອນ. ໃນວັນນັ້ນເກີດມີເຫດມະຫັສຈັນເກີດຂຶ້ນ
ເພາະວ່າຝູງນົກໄກ່ໃຫຍ່ຫຼັ້ງໃຫຍ່ເຂົ້າໄປໃນຂ່າຍຄ້ອນນັ້ນ
ແຕ່ຂ່າຍຄ້ອນບໍ່ລົ້ມ ເປັນເຫດໃຫ້ພະຍາທັງສອງພີ່ນ້ອງ
ແປກໃຈກັບເຫດການນັ້ນ. ແຕ່ພະຍາທັງສອງຍັງພະຍາ
ຍາມ ດັດແປງແກ້ໄຂ ຂ່າຍຄ້ອນນັ້ນໃໝ່. ໃນຂະນະທີ່ກຳ
ລັງດັດແປງຂ່າຍຄ້ອນຢູ່ນັ້ນໄດ້ມີພຣະມະຫາອະນັນທະ
(ລືສີ) ທີ່ຫຼັ່ງ ກຳລັງເດີນລົງມາຈາກ ຈູລະບັນດາ (ພູນ້ອຍ)
ຫຼັງໜ້າໄປສູ່ແມ່ນ້ຳຂອງ ເພື່ອສຳລະຮ່າງກາຍ. ເມື່ອພະ
ຍາທັງສອງພີ່ນ້ອງໄດ້ເຫັນພຣະອະນັນທະມະນີແລ້ວ ເລີຍເກີດ

ມີສັດທາເລື່ອມໃສໃນຄຳສອນພຣະສັນຍະເປັນອັນ
ມາກ ຈຶ່ງພາກັນປະຖ່ອຍຖ່າຍຄືນອັນຕົ້ນ ແລ້ວພາ
ກັນເຂົ້າໄປທຳຄວາມເຄົາຣົບຕໍ່ພຣະສັນຍະອີກອັນ.
ເມື່ອພະຍາທັກສອງພີ່ນ້ອງແລະພຣະສັນຍະອີກອັນໄດ້ທັກ
ທາຍປາສັຍກັນແລ້ວ ພຣະສັນຍະໄດ້ບອກກັບພະຍາ
ທັກສອງພີ່ນ້ອງວ່າ ທ່ານໄດ້ມາປ່າເພຍ ເທົ່າຢູ່ໃນປ່າ,
ແຕ່ທ່ານີ້ ເມື່ອກັບເຈົ້າອັບແລ້ວ ຕາຍລົງມາ ສະລະຮ່າງ
ກາຍຢູ່ທີ່ແມ່ນ້ຳແຫ່ງນີ້. ເມື່ອພະຍາສອງພີ່ນ້ອງຮູ້ຕໍ່
ອັນ ຈຶ່ງພາກັນເອົາຜ້າອາບນ້ຳທີ່ຄູ່ມາຖ່າຍອັນຖວາຍແກ່
ພຣະສັນຍະອີກອັນ. ພຣະອີກກໍ່ຮັບເອົາຕາມຄວາມປະສົງ
ຂອງສອງພີ່ນ້ອງ. ເມື່ອພຣະສັນຍະລົງອາບນ້ຳແລ້ວ ສອງພີ່
ນ້ອງກໍ່ພາກັນມົ້ງຢູ່ພະລານຫີນ ກັດຕັ້ນແຕ່ງ ເພື່ອລໍ
ຖ້າການອາບນ້ຳຂອງພຣະສັນຍະ (ກູ່ກັນວ່າ ຫມ່ອນກັດຕັ້ນ
ແຕ່ງປາກຫ້ວຍພາດໍ່ໃນປັດຈຸບັນ).

ເມື່ອພຣະສັນຍະອີກອັນອາບນ້ຳສຳເຣັດແລ້ວ
ສອງພີ່ນ້ອງກໍ່ພາກັນໄປຮັບເອົາຜ້າອາບນ້ຳ ເພື່ອຈະເອົາຕາກ
ໃຫ້ແຫ້ງແລ້ວຈະນຳເອົາໄປຖວາຍໃຫ້ແກ່ພຣະສັນຍະອີກ.
ເຫດນະທັສຈັນກໍ່ໄດ້ເກີດຂຶ້ນອີກໃນວັນນັ້ນ ເພາະວ່າ
ຫຼັງຈາກຜ້າອັນແຫ້ງແລ້ວ ເງົາກາຍເປັນແຜ່ນຄຳ.
ຈາກນັ້ນພະຍາທັກສອງພີ່ນ້ອງກໍ່ພາກັນຫາມເອົາແຜ່ນ
ຄຳນັ້ນຂຶ້ນໄປຖວາຍແກ່ພຣະສັນຍະອີກອັນອີກແຕ່
ພຣະສັນຍະໄດ້ເອົາຄືນໃຫ້ສອງພີ່ນ້ອງພ້ອມດ້ວຍເກສາ
ສາມເສັ້ນ ເພື່ອເອົາໄວ້ເປັນອານຸສອນ. ເມື່ອພະຍາສອງ
ພີ່ນ້ອງຮັບເອົາແຜ່ນຄຳແລະເກສາສາມເສັ້ນນັ້ນແລ້ວ
ພຣະສັນຍະໄດ້ທັກທາຍແກ່ສອງພີ່ນ້ອງວ່າໃຫ້ເອົາແຜ່ນຄຳ

ນັ້ນໄປສ້າງເປັນອານຸສາວະລີ ຫຼືສ້າງເປັນເຈດີເພື່ອໃຫ້ເປັນທີ່ສັກກະລະບູຊາແກ່ປວງຊົນທົ່ວໄປ. ຫຼັງຈາກທີ່ໄດ້ສ້າງອານຸສາວະລີຂຶ້ນແລ້ວຕໍ່ໄປສະຖານທີ່ນີ້ຈະເປັນບ້ານເມືອງ ຈະເຈຣີນຮຸ່ງເຮືອງ ຈະມີຜູ້ຄົນເຂົ້າຮັບນັບຖືແລະພາກັນຫຼັ່ງໄຫຼເຂົ້າມາອາໄສຢູ່ໃນດິນແດນນີ້

ຕໍ່ຈາກນັ້ນມາບ້ານເມືອງຈະເສື່ອມໂຊມ ພຣະທາດກໍຈະສະຫຼຸດ ສູດໄຊ ສາສນາກໍພາໃຫ້ເປັນທີ່ມືດກໍ ຍ້ອນເຈົ້ານາຍຂ້າຣາຊການ ບໍ່ໄດ້ຮັກຕໍ່ໜ້າທີ່ ບໍ່ຕັ້ງຢູ່ໃນຫຼັກທັມຂອງພຣະພຸທເຈົ້າ, ພາກັນທຳການສໍ້ຣາດບັງຫລວງ, ເຫັນແກ່ປະໂຍດສ່ວນຕົວ, ຊິງດີຊິງເດັ່ນ ແລະກົດຂີ່ຂົ່ມເຫັງຣາຊດອນ. ປະຊາຊົນຈະພາກັນແຕກຕື່ນໜີປະບ້ານເຮືອນ ຍ້ອນຢ້ານອຳນາດຂອງເຈົ້ານາຍ, ບ້ານເມືອງຈະກາຍເປັນເມືອງຮ້າງ. ຍ້ອນເຈົ້ານາຍລືມຮີດຄອງປະເພນີ ແລະພາກັນໄປນິຍົມແຕ່ອາຍາຍະມຸ

ສັນເຖິງເຄື່ອງພຸທການ ຄືປະມານປີ ພ.ສ. ໒໕໐໐ ເທວະດາຈະດົນບັນດານໃຫ້ຜູ້ມີບຸນທ່ານປະຈຸໃຈ ຮັກຊາດ ເຂົ້າເກົ່າແກ່ ບ້ານໃຫຍ່ ຍິງຊາຍເຂົ້າໄປບູຣະນະສ້າງພຣະທາດຂຶ້ນແລ້ວ ສາສນາກໍຈະກັບຮຸ່ງເຮືອງ ປະຊາຊົນຈະພາກັນນັບຖືຮີດສິບສອງ ຄອງສິບສີ່ ຖືກຕ້ອງຕາມປະເພນີບູຮານ ບ້ານເມືອງກໍຈະ ຈະເຣີນຖາວອນຕໍ່ໄປ.

ເມື່ອພະຍາທັກສາໄດ້ຮູ້ເຣື່ອງດັ່ງນັ້ນແລ້ວກໍສັ່ງໃຫ້ພວກເສນາອາມາດພາກັນຫາມເອົາແຜ່ນຄຳນັ້ນເຂົ້າມາໄວ້ໃນນະຄອນ. ແລ້ວໄດ້ສັ່ງໃຫ້ຊ່າງຕີຄຳມາເອົາແຜ່ນຄຳນັ້ນຕີເປັນເຣືອແລ້ວສັ່ງໃຫ້ຂຸດບ່ອນທີ່ຈະສ້າງພຣະທາດນັ້ນໃຫ້ເລິກຮອດພື້ນນ້ຳຂອງແລ້ວເອົາເກສາສານເກັ້ນນັ້ນໃສ່ໃນອຸບຄຳ. ເມື່ອພວກເສນາ

ທ່ານຂຸດຮຽບຮ້ອຍແລ້ວພະຍາຫົງສາຈຶ່ງເອົາເຮືອງຄຳ ແລະຂຸມຄຳທີ່ບັນຈຸເກສາສາມເສັ້ນນັ້ນລົງໃສ່ໃນຂຸມ ແລ້ວເອົາດິນຖົມ ແລ້ວພາກັນສ້າງເຈດີກວມຂຸມ ນັ້ນ ແລະໃຫ້ຊື່ວ່າ ພຣະທາດປັກຮ່າຍເສົາຄຳ. ໃນ ເວລາທີ່ພິທີສົລອງພະທາດດວງນີ້ ເທວະດາແລະ ຄົນນາກທັງຫລາຍພາກັນອະນຸໂມທະນາ ໄດ້ ເນຣະມິດແກ້ວເຈັດປະການໃຫ້ເປັນຝົນຕົກລົງ ມາເຖິງເຈັດວັນເຈັດຄືນ. ດັ່ງນັ້ນໃນບໍລິເວນເມືອງ ຫ້ວຍຊາຍຈຶ່ງກາຍມາເປັນເມືອງບໍ່ແກ້ວຈົນເທົ່າທຸກ ວັນນີ້. ສ່ວນພະຍາຫົງສາພີ່ນ້ອງກໍ່ໄດ້ພາກັນເຂົ້າ ຈຳສິນເພື່ອສັກກາຣະບູຊາພະທາດດວງນີ້ຕລອດມາ. ຄັນເມື່ອສວັນນະຄົດແລ້ວ ກໍ່ໄດ້ກາຍມາເປັນ ເທວະດາຮັກສາບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ ຊຶ່ງຊາວເມືອງ ຫ້ວຍຊາຍກໍ່ເປັນປະເພນີທຳການລ້ຽງເທວະດານີ້ ທຸກໆປີ ແລະໃຫ້ຊື່ວ່າ ການລ້ຽງຫົງສາພີ່ນ້ອງ.

ຈາກນັ້ນມາ ນະຄອນລະວັງກໍ່ທຳລາຍ ຈາກ ສົງຄາມລະຫວ່າງສາມນະຄອນ ຄືນະຄອນລ້ານນາ. ນະຄອນລ້ານເຊັ່ງ ແລະນະຄອນລ້ານຊ້າງ ນັບການ ຍາດແຍ່ງແຫ່ງບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ ຈຶ່ງເປັນເຫດໃຫ້ ນະຄອນລະວັງ ຕົກກາຍເປັນເມືອງຮ້າງ. ທຸກສິ່ງ ທຸກຢ່າງ ແມ່ນແຕ່ ພຣະທາດກໍ່ຮົກຊຸດໂຊມ ແລະ ຫັກເພ ຍັງບໍ່ມີການບູຣະນະ. ບ້ານເມືອງກໍ່ກາຍ ເປັນປ່າດົງ.

ພຣະທາດລູກນີ້ເມື່ອເຮົາມາພິຈາຣະນາເບິ່ງ ຢ່າງຖີ່ຖ້ວນແລ້ວ ເຮົາຈະຮູ້ວ່າເປັນທາດອັນເກົ່າແກ່ ທີ່ສຸດ ເພາະພຣະທາດລູກນີ້ຖືກສະຖາປະນາຂຶ້ນໃນລຸ່ມ ຮາວຄາວດຽວກັນກັບພຣະທາດອິນແຂວນ ຊຶ່ງປັດຈຸບັນ ຮຽກວ່າ ພຣະທາດຫີນຍຸບ ນີ້ຢູ່ໃນເຂດເມືອງ

ຢູ່ແຖວພາຍໃນແຂວງຫົວຂອງນີ້ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ຫຼັງຈາກນະຄອນລະວ້າ ກາຍເປັນນະຄອນຮ້າງ ແລ້ວແຂດເມືອງຫ້ວຍຊາຍ ກໍ່ກາຍເປັນບ່ອນຫຼີກໄພ ບໍ່ມີຜູ້ຄົນອາໄສຢູ່ ເພາະບ້ານ ອ່ານາດ ຂອງໄວ ທີ່ ຊອກຕ່ຽວຈົບ ເອົາແກ້ວ ແລະ ຊັບສິນ ຍັດຂອງຊາວບ້ານ. ຈາກນັ້ນມາ ເມືອງບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ ເລີ່ມກາຍເປັນແຂດ ດ້ວຍແກນ ທີ່ຊຸ່ງ ມີ ບໍ່ ມີ ສາດ ນາງ ຊຸນເດ ອາໄສຢູ່ຮັກ ສາ ບໍ່ແກ້ວ ເຊັ່ນວ່າ ພີ ເສິງ ກ່ອຍ, ພີ ຍັກ ອາຍ, ສະນອຍ ຕຶງ ແລະ ໄພງຫລວງ ເປັນຕົ້ນ. ສ່ວນພວກ ແກ້ວ ນາງ ຊຸນເດ, ໃນເວລາກາງຄືນ ກໍ່ຈະພາກັນ ສະແດງ ອິດຖິຣິດ ນາງ ປະການຢູ່ຕາມ ພູ ຜາ ບໍ່ ຕຶງ ໃນເວລາກາງຄືນ ຈະເຫັນ ແສງສ່ວງ ຄ້າຍໆກັບ ແສງຈາກ ດອກໄຟພັງ ຊຶ່ງແມ່ນແສງຂອງແກ້ວ ທີ່ ຊາວລາວ ພາກັນ ເອີ້ນວ່າ ແມ່ນແກ້ວ ຫຼືວ່າ ຄົດ. ແກ້ວສ່ວນພວກ ທີ່ເອີ້ນວ່າແມ່ ແກ້ວ ຫຼືວ່າ ຄົດ ນັ້ນ ແມ່ນແກ້ວວິເສດ ຊຸນເດ ນັ້ນຊື່ ແຂງ ຍັງ ສົ່ງເພດ ອີກ ທັງເປັນແກ້ວ ທີ່ຫາຍາກ ທີ່ສຸດ ດັ່ງນັ້ນ ຊາວລາວ ຈຶ່ງພາກັນ ນີຍົມ ໃຊ້ເປັນເຄື່ອງສັກກະຍາຊາ ຫຼື ໃຊ້ເປັນເຄື່ອງ ຄ້ຳຂອງຄູນ ທີ່ໃຊ້ເປັນເຄື່ອງ ຂ່ມ ຕຶງ ໃຊ້ ປ້ອງກັນຕົວ ໃນເວລາ ພະຈົນພັຍ.

ຈາກນັ້ນມາເປັນເວລາ ຫລາຍຮ້ອຍ ປີ ໄດ້ມີປະ-ຊາຊົນ ເຜົ່າ ລື້ ໄດ້ ຫຼັ່ງໄຫລມາ ຕັ້ງ ຂອຍ ແລະ ໄດ້ພົບ ແກ້ວທີ່ຢູ່ໃນແຂດ ນ້ຳ ຫ້ວຍ ນ້ອຍ ທີ່ ມີ ຊື່ວ່າ ຫ້ວຍຊາຍ. ຈຶ່ງເປັນເຫດໃຫ້ ພວກລື້ ພາກັນ ອົພຍົບເຂົ້າມາອາໄສ ຢູ່ໃນແຂດເມືອງບໍ່ແກ້ວເປັນຈຳນວນຫລາຍ.

ຈາກນັ້ນມາ ພຣະເຈົ້າ ປົກ ຮ່ວມ ຜ້າ ຄ່າ ຊຶ່ງໆ ທ່ານ ລົງ ຕົວ ທັນ ນະຊາດ ຊຶ່ງ ຖືກ ຄົນເຜົ່າລື້ ສະຖາປະນາ ສ້າງ ສາ ແລະ ຊອມ ແປງ ໃຫ້ສວຍສົດງົດງາມ ຂຶ້ນ ກວ່າ ເກົ່າ. ຫຼັງຈາກ ທີ່ ໄດ້ ສະຖາປະນາ ຂຶ້ນ ມາ ແລ້ວ ກໍ່ເລີ່ມ ມີ ຊື່

ທາດປັກຮ່າຍເຜົ່າຄຳມາເປັນພຣະທາດສຸວັນນະພາຄຳ.
ມູນເຫດທີ່ພາໃຫ້ພວກຜູ້ອົບພະຍົບເຂົ້າມາຢູ່ໃນເຂດບໍ່ແກ້ວຫ້ວຍຊາຍ.

ສ່ວນທີ່ຈະມີຊື່ວ່າ ບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ ນັ້ນມີມາດົນນານ ເລົ່າສືບກັນມາວ່າ ຕັ້ງແຕ່ສະໄໝ ສອງ ພຣະທາດ ປັກຮ່າຍ ເຜົ່າຄຳ ຊາວກະສັດລະວ້ານັ້ນ ເພາະຕາໄດ້ເປຣະມິດແກ້ວ ເຂົ້າປະການໃຫ້ເປັນຜົນຄຳລົງມາໃນບໍ່ຮີ້ເອນ ທາດປັກຮ່າຍເຜົ່າຄຳນີ້ເປັນຈອລາ ເຈ້ດອັນຫຼັກຄຳ. ຕາມຈຶ່ງແລ້ວແກ້ວ ມີຢູ່ທົ່ວທຸກບ່ອນ ໃນບໍ່ຮີ້ເອນ ເມືອງຫ້ວຍຊາຍ. ແຕ່ປາກົດຊື່ສະເພາະ ບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ ນັ້ນກໍຍ້ອນວ່າຜູ້ມາພົບແກ້ວນີ້ໄດ້ພົບຢູ່ໃນລຳນ້ຳ ຫ້ວຍຊາຍນີ້ກ່ອນ ຜູ້ຈຶ່ງມີຊື່ວ່າ ບໍ່ແກ້ວ ຫ້ວຍຊາຍ. ຕໍ່ທີ່ມີເຣື່ອງເລົ່າສືບກັນມາວ່າ ໃນປີ ພ.ສ. 1800 ກົງກັບ ຄ.ສ. 1257 ໄດ້ມີຄົນເຜົ່າບ່າວຈຳນວນ 5 ຄົນ ເປັນພໍ່ຄ້າມາຈາກ ກຸງ ມັນດາເລ (ປະເທດພະມ້າ) ໄດ້ຫາບເຄື່ອງໄປຂາຍຕາມບ້ານເມືອງຕ່າງໆ. ສິ່ງຂອງທີ່ພໍ່ຄ້າຫາບຫາຄົນນຳເອົາໄປຂາຍນັ້ນມີ ພາກ ກະດຳ, ມີດພ້າ ແລະເຄື່ອງ ຕ່າງໆ ຊຶ່ງເອີ້ນວ່າ ເຄື່ອງ ຍ່ານ. ພວກເຂົາເຫຼົ່ານັ້ນເອົາເຄື່ອງຂອງໄປຂາຍໃນສາມ ປະເທດ ຄືອອກຈາກປະເທດລ້ານເຍັ້ງ (ປະເທດພະມ້າ) ຜ່ານເຂົ້າໄປ ປະເທດລ້ານນາ (ຊຽງໃໝ່) ແລ້ວຜ່ານເຂົ້າມາ ປະເທດ ລ້ານຊ້າງ (ປະເທດລາວ) ໃນຂະນະທີ່ພໍ່ຄ້າຫາບຫາຄົນໄດ້ຜ່ານເຂົ້າມາປະເທດລ້ານຊ້າງ ພໍດີມາຮອດລຳນ້ຳຫ້ວຍຊາຍແຫ່ງນັ້ນ ຍັງເຫຼືອລູກຄ້າຄົນນຶ່ງເກີດມີອາການໄຂ້ໜັກ ບໍ່ສາມາດຈະເດີນທາງຕໍ່ໄປໄດ້ ດັ່ງນັ້ນ ຜູ້ເປັນນາຍຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ພັກເຊົາຢູ່ແຄມຫ້ວຍແຫ່ງນັ້ນ ເພື່ອຈະລໍຖ້າ ທາເອົາຢາມາພະຍາບານລູກນ້ອງຂອງຕົນ.
ໃນເວລານັ້ນເປັນເວລາໄກ້ຈະຄ່ຳ ຜູ້ເປັນນາຍຈຶ່ງແຕ່ງ

ລູກນັດສານ ເຄີນນັ້ນ ອອກໄປຊອກ ທາງອາຫານ. ສັດເຄີນ
ໄປຫາປ່າ ແລະ ອື່ນ ເຄີນນັ້ນ ໄດ້ ເລາະ ຂຶ້ນໄປ ຕາມ ລຳນ້ຳ
ຫວັງ ເພື່ອຊອກ ທາງ ຊຸດ ກັບ ຂຸດ ແລະ ປູປາ ຕາມແມ່ນ້ຳ
ພັ້ນເພີ່ງ. ຜູ້ເຖົ້າ ເຄີນ ນັ້ນ ໄດ້ ຊຸດ ຮູ ລົງໄປ ເລິກ ປະມານ ສາມ
ສີ່ ເຊີ່ນ ແຂນ ເຈີ້ ເຫັນແຮ່ ແກ້ວ ຫລາຍ ຊະນິດ ກໍ່
ແມ່ນ ແກ້ວ ສີແດງ ແລະ ສີຂຽວ. ເມື່ອຜູ້ເຖົ້າ ນ້ອຍ ເຄີນ ນັ້ນ
ເຫັນ ຫີນ ປະລາດ ທີ່ມີສີ ອັນງົດງາມ ຈຶ່ງ ເກັບ ເອົາ ໄປ ສະເໜີ
ນາຍ ຊາດ ເຄີນ. ເມື່ອ ນາຍ ຊາດ ຜູ້ເຖົ້າ ນັ້ນ ໄດ້ເຫັນ ຫີນ ຊະນິດນັ້ນ
ແລ້ວ ກໍ ເອົາ ໃຫ້ ທັນ ທີ ໃຊ້ວ່າ ແມ່ນ ແກ້ວ ທີ່ມີ ລາຄາ ສູງ.
ເມື່ອ ຮູ້ ທີ່ ນັ້ນ ແລ້ວ ຜູ້ເຖົ້າ ນັ້ນ ກໍ ຮຽກ ລູກ ເຖົ້າ ຊາດ ເຄີນ ມາ
ໂຮມ ກັນ ແລະ ສັ່ງ ໃຫ້ ລູກ ເຖົ້າ ທັງ ສາມ ນັ້ນ ໄປ ຊຸດ ຂຸດ ທາງ
ແກ້ວ ໃນ ບ່ອນ ທີ່ ລູກ ເຖົ້າ ເຄີນ ນັ້ນ ໄດ້ ພົບ. ຈາກ ການ ຊຸດ
ຂຸດ ຊາດ ຜູ້ເຖົ້າ ພວກ ນັ້ນ ປາກົດວ່າ ໃນ ບ່ອນ ນັ້ນ ມີ ແກ້ວ
ຫລາຍ ທີ່ສຸດ ຕໍ່ ນັ້ນ ພວກ ເຂົາ ຈຶ່ງ ພາ ກັນ ຕັ້ງ ຕາຍ ພັກ ເຊົາ
ຊຸດ ຂຸດ ທາງ ແກ້ວ ຕໍ່ ໄປ. ເມື່ອ ພວກ ເຂົາ ໄດ້ ແກ້ວ ມີ
ຈຳນວນ ປາກົດ ນາ ຊາດເຂົາ ແລ້ວ ພວກ ເຂົາ ໄດ້ ເອົາ ເຄື່ອງ ຊາດ
ທີ່ ຈະ ເອົາໄປ ຂາຍ ນັ້ນ ກໍ່ ພ້ອມ ແລ້ວ ພາ ກັນ ທາງ ເອົາ
ແກ້ວ ທີ່ ຊຸດ ໄດ້ ນັ້ນ ເຂົ້າ ໄປ ປະເທດ ລັຍ ເຊັ່ງ ໃນ ກຸງ
ນັນ ດາ ເລ. ໃນ ສມັຍ ນັ້ນ ການ ປົກ ຄອງ ເມືອງ ບໍ່ ໄດ້
ເປັນໄປ ແບບ ຣາຊາ ທີ່ ປະໂຫດ. ກາວ່າ ຜູ້ ເຖົ້າ ຊາວ ຂາຍ ທີ່
ອອກ ຈາກ ປະເທດ ໄປ ຂາຍ ເຄື່ອງ ຂອງ ກັບ ຄືນ ມາ ແລ້ວ
ຂະ ຕ້ອງ ມີ ສິ່ງ ຊາດ ໄປ ຖວາຍ ເຈົ້າ ຊີວິດ. ເຊັ່ນ ດຽວ ກັນ ກັບ ຜູ້
ເຖົ້າ ທັງ ຫ້າ ເຄີນ ນັ້ນ ໃນ ເມື່ອ ພວກ ເຂົາ ກັບ ຄືນ ໄປ ຮອດ
ນະຄອນ ນັນ ດາ ເລ ແລ້ວ ພວກ ເຂົາ ໄດ້ ເອົາ ແກ້ວ ໄປ
ຖວາຍ ໃຫ້ ເຈົ້າ ຊີວິດ ຊາດ ນະຄອນ ນັນ ດາ ເລ. ເມື່ອ
ເຈົ້າ ຊີວິດ ນັ້ນ ໄດ້ ເຫັນ ແກ້ວ ນັ້ນ ແລ້ວ ຈຶ່ງ ຖາມ ຫາ ຄືນ ເຫດ
ຊາດ ການ ໄດ້ ແກ້ວ ນັ້ນ ວ່າ ມັນ ມີ ບໍ່ ບ່ອນ ໃດ. ພະ ເຈົ້າ ຊີວິດ

ຮູ້ຈັກ ລາຍລະອຽດ ຂອງການໃຊ້ແກ້ວ ນັ້ນແລ້ວຈຶ່ງ ແຕ່ງໃຫ້ພໍ່ຄ້າທຸກທໍາ ຄົນນັ້ນ ນໍາເອົາປະຊາຊົນ ຈໍານວນ ຫົວຮ້ອຍ ຄອບຄົວ ອົບພະຍົບ ເຂົ້າມາ ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ໃນ ບໍລິເວນ ຫ້ວຍນໍ້າ ແຫ່ງນັ້ນ ເພື່ອຂຸດຄົ້ນ ຫາ ແກ້ວໂກ່ງທີ່ ເຈົ້າຊີວິດ ນັ້ນ ຕ້ອງການ ໃຫ້ເປັນ ຄວາມລັບ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ ເຈົ້າຊີວິດ ຊາດ ປະເທດ ລ້ານຊ້າງ ຮູ້.

ກ່ອນທີ່ຈະເວົ້າວ່າ ຫ້ວຍຊາຍ ກໍ່ນັ້ນ ວ່າ ນໍ້າຫ້ວຍ ແຫ່ງນີ້ ມີ ຊາຍ ຫລາຍ ທຸກເປັນຊາຍທີ່ ຂາວງາມ ຈຶ່ງພາກັນ ເອີ້ນວ່າ ຫ້ວຍຊາຍ.

ເມື່ອພໍ່ຄ້າທຸກທໍາ ຄົນ ໄດ້ຮັບ ຄວາມ ເຫັນຊອບ ແລ້ວ ກໍໄດ້ພາເອົາ ປະຊາຊົນ ອົບພະຍົບ ເຂົ້າມາ ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ຕາມແຄມ ຫ້ວຍ ແຫ່ງນັ້ນ ໂກ່ງ ຕັ້ງຊື່ວ່າ ບ້ານ ລາດເພືອ ໄດ້ຂອກ ບ້ານ ຫ້ວຍຊາຍ ໃນປັດຈຸບັນ. ເມື່ອປະຊາຊົນ ຊາວບ້ານ ຂຸດຄົ້ນໄດ້ແກ້ວ ເປັນຈໍານວນຫລາຍ ແລ້ວ ພວກເຂົາ ກໍໄດ້ ເອົາແກ້ວ ທີ່ຫາມາໄດ້ ອອກໄປແລກ ປ່ຽນ ສິ່ງຂອງອື່ນໆ ຕໍ່ມາ ຄວາມລັບ ຂອງຊາວບ້ານ ທີ່ຮັກສາບໍ່ ແກ້ວ ແຫ່ງ ນີ້ ກໍໄດ້ ເປີດເຜີຍ ຂຶ້ນ ຍ້ອນ ການເອົາແກ້ວໄປໃຊ້ຈ່າຍ ແລກປ່ຽນ ສິ່ງຂອງຕ່າງໆ. ຝ່າຍ ເຈົ້າຊີວິດ ຊາດພະມ້າ ທີ່ນະຄອນ ປະກັນ (PAGAN) ໄດ້ຮູ້ເຣື່ອງນີ້ ຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ພໍ່ຄ້າຜູ້ ໜຶ່ງ ມາໃນການ ຂຸດຫາແກ້ວ ນໍາເອົາປະຊາຊົນ ຈໍານວນ ຫລັກຮ້ອຍ ຄອບຄົວ ເຂົ້າມາ ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ບ່ອນ ຂຸດແກ້ວຢູ່ ບ້ານລາດໄທ ໄດ້ຂອກ ບ້ານ ຜາຄໍາ ໃນ ປັດຈຸບັນ.

ຈາກນັ້ນ ມາ ກໍ ມີ [illegible] ຂອງແກ້ວ ບໍ່ ຫ້ວຍຊາຍ ກໍໄດ້ຕົກ ຕໍ່ໄປທົ່ວ ທິດ ທົ່ວ ແດນ. ຍ້ອນວ່າ ປະຊາຊົນ ຜູ້ທີ່ມາຂຸດ ຫາແກ້ວ ໄດ້ເອົາແກ້ວ ນັ້ນ ອອກ ຈໍາໜ່າຍ ໃນ ການຊື້ ຂາຍ. ຄັນເຫດ ນີ້ ເຈົ້າຊີວິດ ແຫ່ງ ນະຄອນ ລ້ານນາ ຈຶ່ງຮູ້ເຣື່ອງ ເມື່ອ ເຈົ້າຊີວິດ ນະຄອນ ລ້ານນາ ຮູ້ເຣື່ອງນີ້ ແລ້ວ ຈຶ່ງສັ່ງ ໃຫ້ ປະຊາຊົນ ເຜົ່າ ບ່ອນ ຈໍານວນ ພັນ

ຄອບຄົວເຂົາມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງ
ຊຶ່ງເປັນບ່ອນຮາຍພຽງຄໍ ໄດ້ແກ່ ເມືອງຊຽງຂອງ ໃນ
ປະຈຸບັນ: ຊາວເຜົ່າມົ້ງເປັນເຜົ່າທີ່ມີຄວາມສລາດ
ໃນດ້ານການຄ້າຂາຍ ດັ່ງນັ້ນພວກເຂົາຈຶ່ງຮັບຊື້
ແກ້ວທີ່ພວກຫູ້ວ ແລະ ມ່ຽນ ຫາມາໄດ້. ໃນເມື່ອ
ພວກມົ້ງສັງຮູ້ດັ່ງນັ້ນແລ້ວ ພວກຫູ້ວ ແລະ ມ່ຽນ
ກໍ່ບໍ່ສົນໃຈເປັນຈະຫາທາງເອົາແກ້ວນັ້ນໄປຂາຍໃນ
ປະເທດຂອງຕົນ ເພາະວ່າມັນຫ່າງໄກກັນ ຫລາຍຕ້ອງ
ໃຊ້ເວລາ ເດີນທາງດົນ ຈຶ່ງຈະໄດ້ຂາຍ. ດັ່ງນັ້ນພວກ
ເຂົາຈຶ່ງພາກັນເອົາໄປຂາຍໃຫ້ພວກມົ້ງຢູ່ຟາກ
ນ້ຳຂອງນັ້ນ. ໃນທີ່ສຸດເຈົ້າຊີວິດເມືອງຫູ້ວ ທີ່ຢູ່ນະຄອນ
ປະກັນ ແລະເຈົ້າຊີວິດເມືອງມານ ທີ່ຢູ່ນະຄອນນັ້ນ
ຕາເລ ເຫັນວ່າບໍ່ໄດ້ຮັບແກ້ວຕາມຄວາມຕ້ອງການ
ເຖິງໄດ້ກໍ່ມີຈຳນວນໜ້ອຍ ທີ່ເປັນເຫດນັ້ນມາການ
ເທົ່ານັ້ນ. ເມື່ອພວກມົ້ງໄດ້ແກ້ວຈຳນວນຫລາຍ
ເຂົາໄປໄດ້ໃນນະຄອນ ວັງນາແລ້ວ ພວກເຂົາກໍ່ໄດ້
ອອກຄຳສັ່ງຫ້າມບໍ່ໃຫ້ນຳເອົາແກ້ວໄປຂາຍມົ້ງທີ່
ຖ້າບໍ່ດັ່ງນັ້ນພວກເຂົາຈະປຶກສາຍແທນ.

ເມື່ອເຈົ້າຊີວິດເມືອງຫູ້ວບໍ່ໄດ້ຮັບແກ້ວຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້
ຂຸນຈອມ ຊຶ່ງເປັນແມ່ທັບເວລາຂອງຫູ້ວນຳເອົາທະຫານ
ຈຳນວນ 95,000 ຄົນລົງມາ ຍຶດອັກອາວ່າອາຣານ
ຢູ່ທີ່ນລາວໄດ້. ຫລັງຈາກທີ່ຍຶດອັກອາ ອາຣານ ສຳເລັດ
ແລ້ວ ຂຸນຈອມໄດ້ນຳເອົາພຣະສົງຊາຫູ້ວ ເຂົ້າມາຢູ່ໃນ
ອັກອື້ອຢ່າງນັ້ນ. ຈາກນັ້ນມາ ຂຸນຈອມກໍ່ໄດ້ເຊີນເອົາ
ຂຸນກິ່ງໃຫ້ມາຕັ້ງຕົວປະຊາຊົນຢູ່ທີ່ນລາວໄດ້. ຕໍ່ມາ
ເຂົາທັ້ງເມືອງຫູ້ວ ໄດ້ມີຣາຊສານໄປເຖິງເຈົ້າຊີວິດຂອງ
ປະເທດລ້ານນາຊຶ່ງຢູ່ໃນ ພິງຄະນະຄອນໄດ້ແກ່

ເມືອງຊຽງໃໝ່ ໃນປັດຈຸບັນ ໂດຍແຕ່ງໃຫ້ເຈົ້າຕາຄູງ
ເປັນຜູ້ນຳຣາຊສານໄປໃຫ້ເຈົ້າຊີວິດ ປະເທດລ້ານນາ
ເມື່ອເຈົ້າຕາຄູງນຳຣາຊສານໄປຖວາຍນັ້ນ ເຈົ້າຊີວິດ
ນະຄອນລ້ານນາ ຈຶ່ງໃຫ້ທະຫານຈັບຕົວເຈົ້າຕາຄູງ
ກັກຂັງໄວ້. ເມື່ອເຫດການເປັນດັ່ງນີ້ ຂຸນອູນ ທະ
ຫານເອກຂອງເມືອງພູ້ວ ຊຶ່ງຕັ້ງທັບຢູ່ທ່ານີ້ ລາວໄດ້
ໄດ້ຍົກທັບເຂົ້າໄປຕີຢູ່ສາຍແດນ ປະເທດ
ລ້ານເຍີ້ງ (ພະມ້າ) ເພື່ອທຳການຕໍ່ຕ້ານ ຈໍທຳລັງ
ຈາກນ່ານໄປຊ່ວຍກັນຕີນະຄອນລ້ານນາ ເພື່ອເອົາ
ເຈົ້າຕາຄູງຄືນ. ຝ່າຍເຈົ້າຊີວິດ ກຸງບັນດາເລ ຂອງພະມ້າ
ຊື່ຍຸດປະສິງຂອງເຈົ້າຊີວິດເມືອງພູ້ວ ຈະຍົກທັບເຂົ້າ
ຖລົມ ພຶ່ງນະຄອນ (ຊຽງໃໝ່) ດັ່ງນີ້ຫລືວ ຝ່າຍ
ເຈົ້າຊີວິດ ກຸງບັນດາເລ ຂອງພະມ້າ ຈຶ່ງມີຣາຊສານ
ໄປໄຕ່ເຖິງເຈົ້າຊີວິດນະຄອນລ້ານນາ ໃນນາມ
ປະເທດເພື່ອນບ້ານ. ເຈົ້າຊີວິດຂອງພະມ້າ ໄດ້ບອກ
ເຖິງຊຸດປະສິງຂອງເຈົ້າຊີວິດພູ້ວ ແລະ ໄດ້ຕັກເຕືອນໃຫ້
ປ່ອຍຕົວເຈົ້າຕາຄູງ ໂດຍໄວ ຖ້າບໍ່ດັ່ງນີ້ ພຶ່ງນະ
ນະຄອນຈະຕົກຖືກຖລົ້ມ. ເມື່ອຝ່າຍເຈົ້າຊີວິດພຶ່ງ
ນະຄອນຮູ້ດັ່ງນີ້ ກໍເກງໃຈ ຈະຕ້ານທານໄວ້ບໍ່ໄດ້
ຈຶ່ງປ່ອຍຕົວເຈົ້າຕາຄູງຜູ້ນຳຣາຊສານນັ້ນເສັຽ. ເມື່ອ
ເຫດການເປັນດັ່ງນີ້ ເຈົ້າຟ້າ ຂຸນທຸ ເຈົ້ານະຄອນ
PAGAN ຂອງພູ້ວ ຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ທະຫານຍົກເອົາແລ
ປະເທດລ້ານນາ ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງໃຫ້ເສັຽ.

ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ບໍ່ແກ້ວ ແຫວນ ຂຸນ ໄດ້ຕົກເປັນ
ຂອງພວກພູ້ວ ແລະ ນ່ານຕລອດມາ. ຈາກນັ້ນມາ
ປະເທດບັນດາເລ ແລະ ປະກັນ ກາຍເປັນປະເທດ
ເພື່ອນມິດກັນ ບໍ່ງຈະຈື່ ພວກ ເຂົາ ໄດ້ທຳການ
ຄ້າຂາຍ ຮ່ວມກັນ ດັ່ງນັ້ນ ແກ້ວບໍ່ແຫວນ ຊູຍຈຶ່ງບໍ່ມີ

ໂອກາດໃຫ້ ຫົວໃຫຍ່ ເຂົ້າໄປໃນປະເທດລາວນາ
ຊຽງພວນ ນ້ອຍ.

ຈາກນັ້ນມາ ໃນປີ ພ.ສ. 1400 ກົງກັບ
ຄ.ສ. 864 . ພຣະເຈົ້າຈິດຊຽງ ພິງຄະນະຄອນ
ຕ້ອງຢາກ ຈະເອົາບ່ອນກົວ ຂອງຫຼານີ້ ເພື່ອ ຈຶ່ງໄປຕິດຕໍ່
ກັບເຈົ້າຈິດຊະນະຄອນ ລາວເພັງ (ກຸງສີອະຍຸທະຍາ)
ເພື່ອຂໍຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອ ທາງທະຫານ. ຝ່າຍກຸງ
ສີອະຍຸທະຍາ ກໍຍິນດີຊ່ວຍ. ຈາກນັ້ນ ເຈົ້າພິງຄະນະ
ຄອນ ພ້ອມດ້ວຍທາງ ທັບຊຽງກຸງສີອະຍຸທະຍາ ກໍຍົກ
ທັບເຂົ້າຍຶດເອົາດິນແດນ ບາງສ່ວນ ທີ່ຖືກພວກ
ຫຼັງ ຍຶດເອົາ ນັ້ນຄືນມາ. ໃນຂະນະນັ້ນ ສົງຄາມລະ
ຫວ່າງ ພິງຄະນະຄອນແລະ ພວກຫຼັງ ພວກຝ່າຍໄດ້
ດຳເນີນ ຍັງນານເລື້ອຍ ສົງຄາມ ອັນໂຫດຮ້າຍໄດ້
ເກີດຂຶ້ນ ຢ່າງ ທະລະ ກັນ ຫລາຍທີ່ສຸດ ກອງທັບຊຽງຫຼັງ
ແລະ ນາຍໄດ້ຕີ ພວກມອນ ແລະ ອະຍຸທະຍາ ຢ່າງຮ້າຍ
ກາດ ກອງທັບຊຽງຫຼັງ ໄດ້ ຂ້າຟັນ ພວກອະຍຸທະຍາແລະ
ພິງຄະນະຄອນ ຢ່າງບໍ່ເລືອກໜ້າ. ສົງຄາມອັນເກີດຈາກ
ການຢາກແຍ່ງ ບ່ອນກົວ ກັນນີ້ໄດ້ດຳເນີນ ໄປເຖິງ
ແປດປີ ຄື ແຕ່ປີ ຄ.ສ. 864 ຫາ 872
ຝ່າຍ ພິງຄະນະຄອນ ແລະ ຝ່າຍ ອະຍຸທະຍາ ເປັນ ຝ່າຍເສັຍ
ປຽບ. ເພາະວ່າ ດິນແດນ ບາງຕອນ ຖືກ ພວກຫຼັງ ແລະ
ມ່ອນ ຍຶດ ເອົາໄປ ຄອບຄອງແລະ ຍັງເສັຍ ປະຊາຊົນຫຼາຍ
ອີກ ນວນ ມາກ. ດິນແດນທີ່ເສັຍໄປນັ້ນ ກໍບໍ່ໄດ້ຄືນ
ເພາະເຫດວ່າ ຖືກເພື່ອ ຜ່ອນ ທະຫານ ຝ່າຍຫຼັງ ກໍຖືກ
ລົ້ມຕາຍ ເປັນ ຈຳນວນ ມາກ. ດັ່ງນັ້ນ ຝ່າຍ ກຸງອະຍຸທະຍາ
ແລະ ພິງຄະນະຄອນ ຈຶ່ງເປັນ ຝ່າຍເສັຍ ປຽບ ຍ້ອນ
ສົງຄາມ ທີ່ເກີດຈາກ ການ ຢາກແຍ່ງ ບ່ອນກົວ ຍອດຊຽງ.
ພາຍລຸນມາ ກຸງສີອະຍຸທະຍາ ຕ້ອງຢາກ ແຍ່ງແລ້ວ

ຄືນ. ຝ່າຍ ເຈົ້າອູ່ທອງ ຂອງ ອະຍຸທະຍາ ຈຶ່ງ ທຳການ ຕໍ່ຕ້ານ
ກັບ ເຈົ້າອູ່ທອງ ກູ້ອິດສະຫລະ ຈາກ ປະເທດ ລາວ
ຈີນ ແລະ ພຣະເຈົ້າ ຈຸລະນີ ປະເທດ ແກວ ເພື່ອ ຂໍ
ກຳລັງ ຈາກ ສອງ ປະເທດ ນີ້ ຊ່ວຍ ໃນ ການ ທັບ ທີ
ເກີດ ຂຶ້ນ ແຕ່ຫລັງ ໃນ ຂະນັ້ນ ແຫ່ງ ຈຸລະນີ
ແຫ່ງປະເທດ ແກວ ກຳລັງ ລວມ ຜົນ ເກີດ ຢູ່ທາງ
ພາກເໜືອ ບໍ່ສາມາດ ຈະມາຊ່ວຍ ໄດ້ ແລະ ເຈົ້າ
ກອງ ນະຄອນ ອິນທະປັດ ມະຫາຊາດ ແຫ່ງ ປະເທດ ລາວ
ຈີນ ກຳລັງ ທ່ານ ຂັບໄລ່ ຂອມ ແລະ ຈາມ ໃຫ້ພົ້ນ
ຈາກ ພາກ ໃຕ້ ຢູ່ ຈຶ່ງ ເປັນເຫດ ໃຫ້ ເຈົ້າອູ່ທອງ ອິດສະຫລະ ພາກ
ມາຊ່ວຍ ບໍ່ໄດ້. ໃນ ເມື່ອ ກູ້ ອະຍຸທະຍາ ແລະ ພົງສະ
ນະຄອນ ບໍ່ໄດ້ຮັບ ການຊ່ວຍ ເຫຼືອ ຈາກ ມິດ ປະເທດ
ແລ້ວ ຈຶ່ງ ຍອມ ເຈລະຈາ ໃຫ້ ຫ່າງ ຖອນ ແລະ ຍ່ານ ດວຍ
ຍອມ ເຊັນ ສັນຍາສັງບ ເສິກ ໄດ້ຕື່. ຫຼັງຈາກ ການເຊັນ
ສັນຍາ ກັນ ແລ້ວ ພວກຖ້ວ ໄດ້ ຄອບຄອງ ແຕ່ ບໍ່ແກ້
ຫລັງຈາກ ນັ້ນ ໄປ ພາໃຕ້ ພາກທີ່ ຈີນ ຫາດ ອິນເດຍ ພັນຍາ.
ສ່ວນ ທາງ ເທິງ ຂື້ນ ສອງ ແຫ່ງນັ້ນ ຂອງ ຄົນຂອງ ຊຽງ ຮຸ່ງ
ຊຽງ ກັກ ຊຽງ ແສນ ຈີນຮອດ ຊຽງ ຂອງ ແຫ່ງນັ້ນ ພວກ ມ່ອນ
ເປັນຜູ້ ຄອບຄອງ. ໃນ ຂະນະ ນັ້ນ ແຫ່ງ ສົມບັດ ທີ່
ພຣະເຈົ້າ ຟ້າງູມ ທ້ອນໂຮມ ປະເທດລາວ ຊື່ງ ໄດ້ ທຳການ
ຂະຫຍາຍ ແຂກແຄວ ໃຫ້ ກວ້າງ ໃຫຍ່ ໄພສານ. ຊຶ່ງນັບວ່າ
ເປັນໂອກາດ ດີ ທີ່ ສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າ ຟ້າງູມ ຕ້ອງ
ແຜ່ ພະຍາຍາມ ໃນ ຂະນະ ທີ່ ອຍຸທຍາ ການ ເປັນ ປ່ອຍ
ຕັ້ງແຕ່ ໃນ ປີ ພ.ສ. 1897. ກົງກັບ ຄ.ສ. 1354
ພຣະເຈົ້າ ຟ້າງູມ ໄດ້ ຍົກ ກອງທັບ ຈາກ ນະຄອນ ຊຽງທອງ
ຂຶ້ນມາ ຕາມ ລຳ ນ້ຳ ຂອງ ໄດ້ ມາ ຮອດ ປະສົງ ຈະ ມາ ຕີ ເອົາ
ເມືອງ ຊຽງແສນ. ພຣະອົງ ໄດ້ ມາ ຕີ ເອົາ ເມືອງ ປາກ ລຸງ

P. 13

ເມືອງຮຸນ ແລະ ເມືອງປາກທາ. ຈາກນັ້ນ ພະອົງໄດ້
ສະຖາປະນາ ຕື່ມເອີ ເມືອງຫຼວງ ຂອງ ເມືອງຄົງຣວ່ງ
ເມືອງຫຼວງທາງ ແລະ ເມືອງຫຼວງ ຕອນໃຕ້ ທັງສີ່ເມືອງນີ້
ແລ້ວຈຶ່ງ ແຕ່ງຕັ້ງ ໃຫ້ເມືອງ ທັງສີ່ນີ້ ໄວ້ເປັນ ເມືອງສີ່
ເມືອງ ທາງນອກ. ຈາກນັ້ນ ກໍສະຖາປະນາ ໄປຕື່ມເອີ ເມືອງ
ພາ ເມືອງພົງ ເມືອງພະຄານ ແລະ ເມືອງແສນທັງ ໄດ້
ແລະ ໄດ້ຕັ້ງ ເມືອງ ສີ່ເມືອງ ນີ້ໄວ້ເປັນ ເມືອງສີ່ ເມືອງ
ທາງນອກ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ພະອົງ ໄດ້ສະຖາປະນາ ໄປຕື່ມເອີ
ເມືອງງາວ (ອາເພີງາວ). ເມືອງຄອນ ມຸນ (ຈັງຫວັດຫຼວງຣາຍ).
ໃນເວລານັ້ນ ເມືອງຫຼວງຕາສານ ຍັງ ບໍ່ມີ ການ ຄອງ
ຄອງ ຂອງ ຫຼັງ ຈາກ ສິ້ນກະສັດ ອົງນີ້ ຊື່ ພະຍາ ວ່າ ພະຍາ
ສານ ພະຍາ ຈຶ່ງເປັນກະສັດ ຄອງ ນະຄອນ ຫຼວງຕາສານ
ຈາກນັ້ນ ພະອົງໄດ້ນຳກອງທັບ ເຂົ້າ ຕີ ຫຼວງຕາສານ
ພາຍ ພະຍາສານ ພະຍາເຫັນ ວ່າຈະ ຕ້ານ ທານ
ບໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງ ໜີ ເຂົ້າໄປ ອາໄສ ນາ ກະສັດ ເມືອງ ທີ່ຫຼວງຊຽງ.
ສ່ວນ ພະບາລ ຂອງນະຄອນ ຫຼວງຕາສານ ນັ້ນ ກໍ ພະເຈົ້າ
ພັງງຸມ ໄດ້ຕີເອົາ ເມືອງແພ້ວ, ເມືອງເລັນ, ເມືອງຢູ້
ເມືອງຍ່ອນ. ຈາກນັ້ນ ເມື່ອ ພະອົງຮູ້ວ່າ ພະຍາສານ ພະຍາ
ໄດ້ເອົາຕົວ ຫຼົບໜີໄປພາອາໄສ ຢູ່ໃນ ເມືອງຫຼວງຊຽງ
ພະອົງຈຶ່ງ ນຳເອົາ ກອງທັບ ເຂົ້າຕີ ຫຼວງ ຊຽງ. ຝ່າຍ ພະຍາ
ສານ ພະຍາ ເຫັນວ່າຈະ ສູ້ບໍ່ໄຫວ ຈຶ່ງແຕ່ງ ໃຫ້ ເງິນ
ພູສາມ #ເງິນ, ຄຳ ແລະ ເງິນ ທາງເມືອງ ອອກມາ ຮັບ
ຍອມ ໂຄ້ງຫົວ ເປັນ ຂ້າເມືອງ ຂຶ້ນ. ພ້ອມກັບ ທີ່ເຄີຍ ຖືນາ
ຖວາຍ ນາງຄຳຫຼວຍ ເປັນອັກ ມເຫສີ. ຈາກນັ້ນມາ ກະສັດທັງ
ສອງ ໄດ້ຕົກລົງ ແບ່ງ ເຂດ ແດນ ກັນ ຄືຕັ້ງແຕ່
ພາໄຊ ພາແດງ ລົງມາ ໃຫ້ເປັນ ເຂດແດນ ຂອງປະເທດ
ລ້ານຊ້າງ. ສ່ວນຈາກ ພາ ... ເປັນ ເຂດ ແດນ ຂອງ
ຊຽງຮຸ້ງ ... ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ນຳ ກອງທັບ ຂຶ້ນໄປ ຕາມ...

ພວກຂອມທີ່ຢູ່ຫົວນໍ້າທາ ແລະ ເມືອງຫລວງ ເມືອງທົ່ງ(1).
ຈົນຮອດ ເຂດແດນຂອງລື້ ຈຳນວນ 10.000 ຄອບຄົວ
ລົງມາໄວ້ໃນເຂດເມືອງຫຼວງທາ ຍັງເຫລືອໄວ້ໃນເຂດ
ພູຄູນ 20 ຄອບຄົວ ຈອມແຈ້ງ (2) 20 ຄອບຄົວ ແລະ
ພູຄາ 20 ຄອບຄົວ. ກ່ອນທີ່ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມຈະມາເອົາຄອບ
ຄົວຂອມ ຈຳນວນ 10.000 ນັ້ນ ລົງມາຫຼວງທາ ພຣະອົງໄດ້
ສັ່ງສອນພວກທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ໃນແຂວງນັ້ນ ແລະ ຫ້າມ
ບໍ່ໃຫ້ລົບລ້າ ຂ້າຟັນກັນເປັນອັນຂາດ. ຈາກນັ້ນພະອົງ
ກໍ່ສະຖິດຕັ້ງຢູ່ ນະຄອນຫຼວງທາ.

ໃນຕອນນັ້ນ ເມືອງຫລ້ອຍງາມ ກໍໄດ້ພົ້ນ ຈາກການ
ຄອບຄອງ ຂອງປະເທດລ້ານເຍັ້ງ ແລະ ຕົກເປັນຕົວເມືອງ
ຂຶ້ນຂອງປະເທດລ້ານຊ້າງ.

ດ້ວຍການແກ່ງແຍ່ງ ແລະ ການຮຸກຮານຂອງສອງ
ປະເທດນີ້ (ລ້ານນາ ແລະ ລ້ານເຍັ້ງ) ນັບວ່າການຍາດ
ແຍ່ງເອົາບ່ອນເກົ່າຫລ້ອຍງາມນີ້ ຕັ້ງຫລາຍຄັ້ງຫລາຍເທື່ອ
ຈຶ່ງທຳໃຫ້ເມືອງຫລ້ອຍງາມ ຫຼືນະຄອນລະວັງນີ້ ກາຍໄປ
ເປັນເມືອງຮ້າງ. ບໍ່ມີປະຊາຊົນຜູ້ໃດສາມາດມາຕັ້ງຫລັກ
ຖານຢູ່ໄດ້. ເນື່ອງຈາກວ່າເຈົ້າຄອງນະຄອນລ້ານນາໄດ້ສັ່ງ
ໃຫ້ທະຫານຂອງພວກເຂົາກວາດເອົາປະຊາຊົນໃນນະຄອນ
ລະວັງນີ້ ໄປໄວ້ໃນເຂດເມືອງນ່ານ, ເມືອງຊຽງຣາຍ.

ຈາກນັ້ນມາເປັນເວລາຫລາຍຮ້ອຍປີ ຈຶ່ງມີພວກ
ມົ້ງຜູ້ທີ່ເກັ່ງກ້າອາດຫານໃນການຮັບຈ້າງພາກັນອົບພະຍົບ
ເຂົ້າມາເທື່ອລະເລັກລະນ້ອຍເພື່ອເຂົ້າມາທຳມາຫາກິນ
ຢູ່ໃນແຂວງນີ້ ລູກປະຈົງ ອ່ອນໃຫຍ່ ແລ້ວແມ່ນການເຂົ້າມາ
ເພື່ອຈອກ ລູກຂຶ້ນທາແກ້ວ.

---

(1) ເມືອງທົ່ງ ຢູ່ໃນແຂວງ ດິນຈີນຕອນໃຕ້ ລະຫວ່າງສາຍແດນ
ນໍ້າທາ ແລະ ດິນຈີນ.

(2) ຈອມແຈ້ງ ສັນນິຖານວ່າ ແມ່ນພູເພາສາດ ຢູ່ທາງທິດເໜືອຂອງ
ເມືອງນໍ້າທາ.

ຈາກນັ້ນມາ ນະຄອນລະອ້າ ຈຶ່ງໄດ້ກາຍມາເປັນບ່ອນ
ພັກເຊົາຂອງຊາວຫຼູ້ ເພື່ອຊອກຂຸດຂີ້ຫາດແກ້ວເກົ່ານັ້ນ.
ເພາະວ່າບ້ານເມືອງກໍຖືກປະຖິ້ມ ປ່ອຍ ຄ້ອຍມານີ້ ຂອງປະເທດ
ລ້ານນາ. ຈາກນັ້ນມາ ໃນປີເຫຼົ່ານີ້ ບໍ່ຊ່ວຍໄດ້ມີພວກ
(1.) ແຂ່ນໃຕ້ ຈີນຍົບລົງມາຕາດ ເມືອງ ໄດ້ມາເຮັດຄອຍ (ພູຍັ້ງ)
ຫລັກສໍ່າແຕ່ ຖືກພວກໄທເອົາ ລ້ານນາກວາດເອົາຄົນ
ຄົວພວກນີ້ໄປໄວ້ໃນເຂດ ຊຽງຂອງ. ບ້ານພ້ອງກູດ ແລະ
ຊຽງຮາຍ ຊຶ່ງເອລເມັ້ນຍັງເອີ້ນວ່າ ບ້ານຄອນມູນ. ສາເຫດ
ທີ່ພາໃຫ້ພວກໄທ ບໍ່ເອົາຄົນຄົວ ຈີນ ຮັບຈ່າຍວນນີ້ໄປ
ໄວ້ໃນເຂດນັ້ນ ກໍຍ້ອນວ່າ: ຢ້ານພວກຝຣັ່ງ ຈະເອົາພວກນີ້
ໄປໄວ້ໃນ ອຸດບານເພື່ອ, ໄທຕັດການໃຫ້ ຈີນຍົບພວກ
ນີ້ໄປພັກມາຕີ ພຽງເຂດ ຊຽງຂອງ ແລະ ຊຽງຮາຍ. ເນື່ອງຈາກ
ວ່າ ປະຊາຊົນເຂດນີ້ມີນ້ອຍຫລາຍທີ່ສຸດ.

ຈາກນັ້ນມາ ກໍບໍ່ມີຜູ້ຄົນໃດໆໄດ້ ອາໄສຢູ່ໃນເຂດ
ຫ້ວຍຊາຍ. ເພາະຢ້ານວ່າພວກໄທຈະກວາດເອົາໄປໄວ້ໃນ
ເຂດຊຽງຮາຍ. ເມື່ອບໍ່ມີຜູ້ຄົນອາໄສຢູ່ແລ້ວ ພວກຫຼູ້ຈຶ່ງ
ພາກັນລັກລອບເຂົ້າມາຂຸດຂີ້ຫາດແກ້ວ ອີກແຕ່ບໍ່ຫລາຍ
ປານໃດ ຕາມການບອກເລົ່າຂອງເຖົ້າແກ່ໃນເຂດນີ້ວ່າ
ປະມານ 80 - 100 ປີກ່ອນນັ້ນ ມີປະຊາຊົນເຜົ່າຫຼູ້ເຂົ້າມາ
ອາໄສຢູ່ຫ້ວຍຊາຍນີ້ປະມານ 10 - 15 ຄອບຄົວ ເພື່ອອາໄສ
ທຳມາຫາກິນ ແລະ ຂຸດແກ້ວ. ຈາກນັ້ນມາ ຫ້ວຍຊາຍກໍຄ່ອຍ
ກໍ່ສ້າງເປັນບ້ານນ້ອຍໆຂຶ້ນມາ. ຕໍ່ນັ້ນມາອີກ ພວກເຂ້ນທີ່
ໄທໄດ້ກວາດເອົາໄປໄວ້ໃນເຂດຊຽງຮາຍນັ້ນ ໄດ້ພາກັນ
ໜີໄວ້ກໍ່ມາຢູ່ເທິງນັ້ນ ແລະ ພາກັນຕັ້ງ ຄ້າຍ ຕາມເຂດ
ພູຄາ - ນ້ຳທາ ແລະ ເມືອງສິງ. ເມືອງສິງ ຈຶ່ງໄດ້ປ່ອງວ່າງໃຫ້

(1.) ແຂ່ນແມ່ນ ປະຊາຊົນເຜົ່ານຶ່ງທີ່ ມີປະເພນີຄືກັບລື້. ການນຸ່ງຖື
ແບບດຽວກັນກັບລື້ ແຕ່ວ່າພາສາ ເວົ້າຜິດກັນໜ້ອຍໜຶ່ງ

ພວກທີ່ອາໄສຢູ່ໃນແຂວງເມືອງຊຸ ແລະ ເມືອງຄໍ ໃຫ້ພາກັນ
ອົບພະຍົບ ລົງໄປຢູ່ແຂວງ ຫົວພັນ ພົວງາດ ເພາະ ບໍ່ພົ້ນທີ່
ທ່ານເຈົ້າຫາກັນ ສົງຄາມ; ທັງເປັນທົ່ງທີ່ຮາບພຽງ ໃນການ
ທຳນາ. ຈາກນັ້ນມາປະມານ ປີ 1870 ກໍມີພວກ
ລື້ຈຳນວນ 50 ຄອບຄົວ ໄດ້ອົບພະຍົບມາແຕ່ເມືອງຊຸ
ໄດ້ພາກັນເຂົ້າໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ທາງ ຫວັຍແນງ.
(ທາງກົງກັນຂ້າມ ກັບ ບ້ານ ຫ້ວຍເກງ) ຝັ່ງຂວາ ຂອງແມ່ນ້ຳຂອງ
ໃນເວລານັ້ນ ຝັ່ງຊ້າຍແລະ ຝັ່ງຂວາ ຂອງແມ່ນ້ຳ ຂອງບໍ່ມີການ
ທຳມາຫາກິນແລະ ຄ້າຂາຍ ຮ່ວມກັນບໍ່ໄດ້ແບ່ງແຍກດອກ
ແຕ່ບັດນີ້. ເພາະວ່າປະເທດລາວນາຍັງຕົກເປັນຂອງ
ເມືອງ ຂຶ້ນຂອງ ປະເທດລາວຊ້ອງ. ຝ່າຍປະເທດລາວນາຕັ້ງ
ປົກປັກຮັກສາ ປະຊາຊົນ ແຂວງນີ້ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ພວກຝຣັ່ງ ມາກວາດ
ເອົາປະຊາຊົນ ແຂວງນີ້ ໄປໄວ້ ອູ່ດານເມືອງ.

ຈາກນັ້ນມາ ຮອດປີ 1894 ພວກຝຣັ່ງເສດໄດ້ຂຶ້ນ
ມາ ຮອດບ້ານ ປາກທາ ແລະ ຂຶ້ນມາ ຫ້ວຍຊາຍ ແລ້ວໄດ້ມາ
ຕັ້ງທີ່ພັກເຊົາຢູ່ ຫ້ວຍຊາຍທີ່ແນ່ນອນ ທ່ານ PAVIE ເປັນຜູ້
ນຳພາ. ພວກຝຣັ່ງ ໄດ້ພາເອົາ ປະຊາຊົນ ໃນຫ້ວຍຊາຍ ບໍ່ສັງ
ສາເພດມາຫ້ວຍຊາຍໃຫ້ ກວ້າງຂວາງອອກໄປອີກ ຈາກນັ້ນມາ
ໄດ້ມີພວກ ຍວນທີ່ ອົບພະຍົບ ມາຈາກ ຊຽງແສນ ໄດ້ເຂົ້າມາ
ອາໄສຢູ່ໃນແຂວງ ຫ້ວຍຊາຍ ພາຍໃຕ້ການປົກຄອງ ຂອງຝຣັ່ງ.

ໃນຂະນະທີ່ຝຣັ່ງ ເຂົ້າມາມີອຳນາດຢູ່ໃນຫ້ວຍຊາຍນັ້ນ
ພວກມູ້ເຊີ ທີ່ອາໄສຢູ່ໃນ ຫ້ວຍຊາຍ ບໍ່ຍອມ ອຳນາດ ຂອງຝຣັ່ງ
ຈຶ່ງພາກັນອົບພະຍົບ ເຂົ້າເຂດໄປ ຊຽງຕຸງ ແລະ ບາງກຸ່ມກໍເຂົ້າ
ໄປອາໄສຢູ່ນຳຊຽງແຂງ. ໃນປີດຽວກັນນີ້ (1894)
ຝຣັ່ງເສດໄດ້ເກນເອົາປະຊາຊົນ ແຂວງ ຫ້ວຍຊາຍທີ່ມີພວກ
ລາວເທິງ; ແມ້ວ; ມ້ອງ ແລະ ຍວນ ໃຫ້ສ້າງທາງຕໍ່ ພື້ນ
ຫ້ວຍຊາຍ ຫາ ຊຽງພູຄາ. ໃນຂະນະນັ້ນ ກົມງານ ສ້າງທາງ

ສົນບ້ານເກີດເຈັບໜັກແລ້ວເລີຍຕາຍ. ຝຣັ່ງໄດ້ສົ່ງໃຫ້ເຈົ້າສິບສອງຜູ້ຕາຍນັ້ນລົງມາຝັງຢູ່ຫ້ວຍຊາຍ ແຕ່ເມື່ອມາເຈົ້າສິບສອງຜູ້ຕາຍມາຮອດຫ້ວຍຊາຍແລ້ວ ຝຣັ່ງເລີຍທຳການພິສູດຫຼືຢ່າງໃດບໍ່ຮູ້. ພວກຝຣັ່ງເຈົ້າສິບສອງຜູ້ຕາຍນັ້ນມາຜັດຕົນແລ້ວນຳໄວ້ກັບເຮືອນໄວ້ປ່ອຍໄວ້ເຮັດຍ້ອນລົງແລ້ວທຳການປາກເຈົ້າຊົ້ນອອກເນື້ອເຫຼືອໄວ້ວັນພຸງແຕ່ກະດູກ. ການປະພຶດຂອງຝຣັ່ງໃນຄັ້ງນີ້ໄດ້ພາໃຫ້ທະຫານລາວເຮົາໃຈພິດແລະບ່ວງແຄ້ນໃຫ້ຄົນງານສັດທາແລະປະຊາຊົນໃນແຂວງນີ້ຮູ້ທົ່ວເຖິງກັນວ່າພວກຝຣັ່ງໜີຄົນ. ດ້ວຍເຫດນີ້ຈຶ່ງທຳໃຫ້ພວກລາວເທົ່າແລະແມ່ນແກ້ນຍ້າຍເຫັນທ່ານກະທຳເຊັ່ນນີ້ ພວກເຂົາຈຶ່ງພາກັນອົບພະຍົບໜີໄປອາໄສຢູ່ກັບພວກເງີ້ໃນຄົນຈີນຕາມໄຍນານ (Yunnan) ແລະສິບສອງພັນນາ. ສ່ວນພວກລາວເທົ່າໄດ້ກັບຄືນໄປຢູ່ໃນແຂວງບໍ່ແກ້ວແລະພາກັນຫຼົບໜີລີ້ຊ່ອນຢູ່ຕາມພູພາປ່າດົງ. ເນື່ອງຈາກການເປັນຄັ້ງນັ້ນພວກຝຣັ່ງຈຶ່ງໃຊ້ອຳນາດບັງຄັບເຈົ້າກັ້ງຜູ້ໃດຈັດໃນຕົວກູກວາກູກຫຼືປະຫານຊີວິດ.

ຈາກນັ້ນມາພວກຝຣັ່ງເລີຍກໍໄດ້ໄປປົກຄອງເຈົ້າປະຊາຊົນໃນແຂວງພູຄາແລະຫຼວງນ້ຳທາໃຫ້ມາສັດທາເລື້ອຍມາ. ຈົນຮອດປີ 1893 ຈຶ່ງສິ້ນແຮັດ. ໃນເວລານັ້ນພວກຈີນຮໍກໍລົງມືອຳນາດຢູ່ໃນແຂວງເມືອງສິງ ພວກຈີນຮໍເຂົາມາຍາດເອົາເມືອງສິງໄປເປັນຂອງເມືອງຂຶ້ນໂດຍອ້າງວ່າເມືອງສິງເປັນແຂວງແຫ່ງສອງເມືອງອູ(?)ແລະເມືອງອູ(?)ກໍໄດ້ຕົກເປັນຂອງເມືອງຂຶ້ນຂອງຈີນກົດໝັ້ນ ເມືອງສິງກໍຕົກເປັນຂອງເມືອງຂຶ້ນຂອງຈີນກົດເຊັ່ນດຽວກັນ. ເນື່ອງແລ້ວຝຣັ່ງສິບໍ່ຜູ້ຄອງເມືອງສິງຮູ້ຄັ້ງນັ້ນຈຶ່ງບໍ່ຍອມຫລັງຈຶ່ງລັກໜີອອກຈາກເມືອງສິງລົງມາຢູ່ເມືອງຫຼວງນ້ຳທາ. ເນື່ອງແລ້ວຝຣັ່ງຮູ້ຂ່າວວ່າພວກ

ພວກຝຣັ່ງໄດ້ມາຮອດຈຽງພູຄາ ແລ້ວຈຶ່ງພາກັນອອກໄປ
ຕ້ອນຮັບເພື່ອຫວັງຈະຊັກຊວນຝຣັ່ງໃຫ້ເຂົ້າການຄອບຄຸ້ມເອົາ
ເມືອງສິງ ແລະ ຂໍຍຶດເອົາເມືອງທີ່ຖືກສັກກິດຍຶດເອົາໄປນັ້ນຄືນ
ແລະ ໃນປີ 1892 ພວກຝຣັ່ງກໍເຂົ້າມາຮອດເມືອງຫລວງພຣະບາງ
ແລະ ໄດ້ຂຶ້ນໄປເມືອງສິງ ຫລັງຈາກໄດ້ເຈຣະຈາກັບເຈົ້າຫລວງສີທີສານ
ຜູ້ຄອງເມືອງຫລວງພຣະບາງ ເປັນທີ່ຮຽບຮ້ອຍແລ້ວ. ແຕ່ກໍຫນ້າ
ເສັຽໃຈທີ່ສຸດ ເພາະບໍ່ເຫັນການຕ້ອນຮັບພຣະເຈົ້າຢູ່ໃນເມືອງ
ສິງ ຄື. ພວກສັກກິດໄດ້ຈ້າງໃຫ້ສາຍລັບໄປຈູດພຣະຣາຊວັງຂອງ
ເຈົ້າຟ້າສີຣິນ ແລະ ຈູດເຜົາສະນາມຫລວງ ພ້ອມກັບຍຶດເອົາເມືອງ
ທີ່ສັກກິດເຂົ້າຄອບຄອງເຫລົ່ານີ້ ຄື: ເມືອງຢູ້; ເມືອງຫລວຍ;
ເມືອງອະ; ເມືອງຂາງ; ເມືອງແຣະ; ເມືອງມ່າ; ເມືອງຮຸນ
ເມືອງບໍ່ແຫລັກ; ເມືອງຫາຍ; ແລະ ເມືອງອູນ;

ຜົນສຸດການເຈຣະຈາລະຫວ່າງທະຫານຝຣັ່ງແລະສັກກິດ
ທີ່ເຈົ້າຟ້າເມືອງສິງໄດ້ຮັບກໍຄື: ເມືອງສິງຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ
ຂອງຝັ່ງເສດ ແລະ ຝັ່ງເຫລັກຍອມສ້າງພຣະຣາຊວັງ ແລະ ສະນາມ
ຫລວງແທນ. ແຕ່ຂຶ້ນສິງເມືອງນີ້ໄດ້ຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ
ຂອງສັກກິດ ເພາະຣັຖບານສັກກິດ ແລະ ຣັຖບານຝຣັ່ງໄດ້ເຊັນສັນຍາກັນ
ແລ້ວແຕ່ປີ 1893. ດ້ວຍການແບ່ງແຍກແດນກັນອາສັຍ
ແມ່ນ້ຳຂອງເປັນເຂດແດນ.

ຈາກນັ້ນມາ ຫລັຍຊາຍກໍຄອຍບໍ່ພົບຫລັງ ໃຫລເຂົ້າມາ
ອາສັຍຢູ່ເທື່ອລະເລັກລະນ້ອຍ ເພື່ອອາສັຍການຈູດແຫ້ງ ແລະ ເຮົ່າ
ມາຄ້າຂາຍ. ໄກ່ງສ ເພາະແລ້ວແມ່ນພວກລາວເຫັນຈຶ່ງອົບພະຍົບ
ມາຈາກເມືອງໄຊ (ແກ ພູຄາ) ເຂົ້າມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ບ້ານ
ປາກງາວ ເພື່ອອາສັຍແມ່ນ້ຳງາວເປັນສາຍທາງຄ້າຂາຍ.
ໄກ່ງສ ເພາະແລ້ວພວກລາວເຫັນອາສັຍໄປຮັບຈ້າງຢູ່ໃນແຂວ
ປະເທດໄທ ແລະ ພະມ້າ (ຊຽງໃໝ່ ແລະ ຊຽງຕຸງ)

ຕໍ່ມາໃນປີ 1911. ພວກທະຫານຝຣັ່ງໄດ້ມາເກັບພາສີ
ເອົາປະຊາຊົນແຂວງຫລັຍຊາຍ ພູຄາ; ເມືອງເມືອງຂຶ້ນໄປສັກ

ຄ້າຍຢູ່ເມືອງຫລວງນໍ້າທາແລະເມືອງສິງ. ຈາກນັ້ນມາພວກ
ຝຣັ່ງກໍ່ທຳການບັງຄັບໃຫ້ປະຊາຊົນອອກເງິນຄ່າເສັ້ນສ່ວຍ
(ພາສີອາກອນ) ຖ້າຜູ້ໃດບໍ່ມີຈະຕ້ອງຖືກຝຣັ່ງລົງໂທດຊຸກຄຸກ
ຕໍ່ມາໃນປີ 1915 ຝຣັ່ງໄດ້ໄປຊອກຫັວເກັບເງິນໃນເຂດເມືອງ
ເມືອງແຕ່ປະຊາຊົນແກຈື່ງບໍ່ຍອມ. ຝຣັ່ງຈຶ່ງຈັບເອົານາຍບ້ານ
ຕາແສງມາຂັງໄວ້ໃນຄຸກຫ້ວຍຊາຍ. ແລະໄດ້ແຕ່ງໃຫ້
ນາຍໄຊຍະສິນ (ພໍ່ເຖົ້າ ສາຍພູແສງ) ພາເອົາທ່ານ Malone
ແລະທ່ານ Cochet ໄປເກັບເງິນຢູ່ເມືອງເມືອງສິງ ແຕ່ເຖິງ
ຄາວນາຍສາຍຝຣັ່ງກໍ່ບໍ່ໄດ້ສັກກັນທ່ານຂວນໃຫ້ເອົາປະຊາຊົນ
ແຂວງນີ້. ປະຊາຊົນຈຶ່ງອອກມາລັດທາງຝຣັ່ງຢູ່ທີ່ນໍ້າຫ້ວຍ
ແຫ່ງນຶ່ງໃນແຂວງຫ້ວຍຊາຍ (ໄກຈາກຫ້ວຍຊາຍ 16 km ສາຍ
ທາງຫ້ວຍຊາຍ ຫາ ບ້ານປຸ່ງ) ພໍຝຣັ່ງມາຮອດນໍ້າຫ້ວຍແຫ່ງ
ນັ້ນ ຊາວເມືອງເມືອງເຫັນຝຣັ່ງກໍ່ມາອອກມາກ່ອນ ຈຶ່ງໃຊ້ປືນ
ທີ່ໃຊ້ຍິງຊ້າງ ຍິງໃສ່ທ່ານ Cochet ຕົກມ້າຕາຍຄາທີ່ຫລັງ
ຈາກນັ້ນພວກທີ່ລອດຕາຍກໍ່ເຫັນຝຣັ່ງຕາຍຫລາຍກໍ່ພາກັນ
ແລ່ນໜີ. ເມື່ອທ່ານ Cochet ຕາຍແລ້ວພວກຝຣັ່ງ
ຈຶ່ງເອົາສົບກັບຄືນມາຫ້ວຍຊາຍ ແລ້ວໄດ້ກໍ່ອະນຸສາວະລີ
ກວມບ່ອນຕາຍນັ້ນດ້ວຍຫີນອີ່ ແລະຂຽນໃສ່ອະນຸສາວະລີ
ເປັນພາສາຝຣັ່ງ: Au souvenir de l'inspecteur
COCHET glorieusement, tué le 4 octobre 1915 dans
la rencontre avec des pirates. ສ່ວນຊາກສົບນັ້ນ
ຕາມເຖົ້າແກ່ເລົ່າໃຫ້ຟັງວ່າ ໄດ້ສົ່ງລົງໄປເມືອງຝຣັ່ງ.

ຈາກນັ້ນມາເຖິງປີ 1920 ພວກລື້ທີ່ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່
ບ້ານຫ້ວຍແມ້ງໄດ້ພາກັນອົບພະຍົບຂ້າມຟາກມາຕັ້ງຖິ່ນ
ຖານຢູ່ບ້ານປຸ່ງຈົນເທົ່າທຸກວັນນີ້. ຕໍ່ມາຮອດປີ 1926
ຝຣັ່ງໄດ້ແບບແຜນເອົາປະຊາຊົນແຂວງຫ້ວຍຊາຍ; ບ້ານປຸ່ງ
ບ້ານທ່າຟ້າ; ພູຄາ; ນໍ້າທາແລະເມືອງສິງລົງມາສ້າງ

ຄ້າຍຢູ່ຫ້ວຍຊາຍ ສົງຄາມແບບຄ້າຍ ເມືອງ ຫລວງນ້ຳທາ
ແລະ ຄ້າຍເມືອງສິງ. ຫຼັງຈາກ ສົງຄາມ ສະເຣັດ ແລ້ວ ພັກ ໄດ້
ສົ່ງ ອາຈານ ອັດ ຈອມແກ້ວ ນະມີຣັດ.

ຕໍ່ມາ ປີ 1967. ເກີດມີເລື່ອງ ຫຍຸ້ງ ຮຸ້ງ ແນ່ນ ພະຍາ
ຫລວງ ກ່ວລີ ເປັນ ຫົວໜ້າກອງທັບ ຫຼວງ. ສາເຫດ ທີ່ພາໃຫ້
ພະຍາຫລວງ ກ່ວລີ ຕໍ່ເສິກ ນັ້ນ ຍ້ອນ ຢາກ ປົກຄອງ ອໍ່ຍາດ ຝິ່ນ
ຊຶ່ງ ກຳລັງ ແຜ່ຫຼາຍ ອໍ່ຍາດ ຢູ່ໃນ ເຂດ ນີ້; ແລະ ພະຍາຫລວງ
ກ່ວລີ ຕ້ອງການ ເປັນຜູ້ ມີອໍ່ຍາດ ຫລາຍ ແລະ ຄື ຢ່າງ ນັ້ນ ອາດ
ຈະແມ່ນ ຕ້ອງການ ແຜ່ຫຼາຍ ອໍ່ຍາດ ການ ຄ້າ ຢາ ຝິ່ນ ຊຶ່ງ ເອົາ
ອອກ ຈາກ ຫຼາຍ ທາງ ທີ່ ລົງ ມາ ຂາຍ ຢູ່ ເມືອງ ຫລວງພຣະບາງ.
ກ່ອນ ພະຍາຫລວງ ກ່ວລີ ຈະ ຕໍ່ເສິກ ກັບ ຝັ່ງ ນັ້ນ ລາວ ໄດ້ ຊັກຊວນ
ພະຍາ ປັດຖະອີ ຊຶ່ງ ແມ່ນ ຜູ້ນຳ ສອງ ຝ່າຍ; ກໍ່; ແລະ ພູ ແຊ່. ໃຫ້
ສົ່ງ ທາງ ແຕ່ ຫຼາຍ ແຂວງ ທາງ ເມືອງ ສີ ເພື່ອ ທຳການ ຕີ ຕໍ່ ກັບ
ແຈ້ ພັງ ເມືອງ ສີ ແລະ ຈາກ ຫຼາຍ ແຂວງ ທາງ ຫຼາຍ ກົວ ແລະ ຫຼາຍ ດາວ
ຈາກ ຫຼາຍ ດາວ ທາງ ເມືອງ ເມິງ ຈາກ ເມືອງ ເມິງ ທາງ ຫ້ວຍຊາຍ.
ໂກ່ງ ຜ່ານ ຈາກ ເມືອງເມິງ ທາງ ບ້ານ ພະບາດ ທາງ ນ້ຳຢູ່ ຊຶ່ງ ໃນ
ເວລາ ນັ້ນ ນ້ຳຢູ່ ແມ່ນ ເຂດ ຕອນ ຂອງ ພວກ ຫຼວງ ແລະ ຈາກ ນ້ຳ
ຢູ່ ລົງ ມາ ນ້ຳ ຈ້ອນ ມາ ທາງ ບ້ານ ປຸ່ງ ເລີຍ ເຂົ້າ ມາ ຫ້ວຍຊາຍ.
ເມື່ອ ສາຍ ທາງ ຮຽບຮ້ອຍ ແລ້ວ ພະຍາ ຫລວງ ກ່ວລີ ແລະ ພະຍາ
ປັດຖະອີ ກໍ່ ປະກາດ ເສິກ ກັບ ຝັ່ງ ໂກ່ງ ວ່າ ບໍ່ ນັບ ຝັ່ງ ມີ ແຫຼ
ແລະ ບໍ່ ຍອມ ເສັຽ ເງິນ ຄ່າ ຜ່ານ ເລກ ໃຫ້ ແກ່ ຝັ່ງ. ພະຍາ ຫລວງ
ກ່ວລີ ໄດ້ ຕີ ແຕ່ ຫຼາຍ ແຂວງ ລົງ ມາ ຮອດ ເມືອງ ເມິງ ແລະ ໄດ້ ສີ
ພະຍາ ປັດຖະອີ ອອກ ຈາກ ເມືອງ ເມິງ ລົງ ມາ ທາງ ນ້ຳຢູ່ ນ້ຳ ຈ້ອນ
ດ້ວຍ ໃຫ້ ຊັກ ຊວນ ເອົາ ປະຊາຊົນ ເຂດ ນີ້ ທຳການ ລະບົດ ຕໍ່ ຝັ່ງ
ພະຍາ ປັດຖະອີ ໄດ້ ອອກ ຈາກ ເມືອງ ເມິງ ມາ ພົບ ກອງ ທະຫານ ຝັ່ງ
ຢູ່ ບ້ານ ພະບາດ ກູ່ ກ ກອງ ທັບ ຝັ່ງ ຕີ ແຕກ ແລະ ຝັ່ງ ຈັບ ໄດ້
ພະຍາ ປັດຖະອີ ທີ່ ກູ່ ພະບາດ ແລ້ວ ນຳ ຕົວ ຂຶ້ນ ມາ ປະຫານ
ຊີວິດ ຢູ່ ເມືອງ ເມິງ ແລະ ຈັບ ຂັງ ພະຍາ ປັດຖະອີ ກູ່ ຝັ່ງ ຢູ່ ກຸ້ງ ກົວ

ໄພເທົ່າໃນຈັດເມືອງເມີງ. ສ່ວນ ພະຍາ ຫລວງ ສາລີ ໄດ້ນຳ
ເອົາ ກອງ ທັບ ລົງ ມາ ຕາມ ແຄມ ແມ່ ນ້ຳ ຂອງ ຈົນ ຮອດ ບ້ານ
ຫີນ ເຫີບ ແຕ່ ຮູ້ ວ່າ ພວກ ທະຫານ ຝຣັ່ງ ໄດ້ ຕີ ຫັກ ຫຼັງ ແລະ
ພະຍາ ປັດງະອີ ຖືກ ຝຣັ່ງ ຈັບ ໄດ້ ແລ້ວ ຈຶ່ງ ບໍ່ມີ ກຳລັງ ໃຈ ຕໍ່ສູ້
ຈຶ່ງ ພາ ກອງ ທັບ ເດີນ ຂຶ້ນ ນ້ຳ ຂອງ ຮບບຼາງ ຕາມ ແລ້ວ ກັບ ຄືນ ໄປ
ປະເທດ ພະມ້າ.

ແຜ່ນ ການ ຂອງ ພະຍາ ສາລີ ທີ່ ໃຫ້ ພະຍາ ປັດງະອີ
ແຍກ ເທົາ ຈາກ ເມືອງ ເມີງ ເພື່ອ ຊັກ ຊວນ ໃຫ້ ປະຊາຊົນ ແຂວງ ນັ້ນ
ທຳການ ຂັດຂືນ ຕໍ່ ຝຣັ່ງ ແລ້ວ ໃຫ້ ນຳ ກອງ ທະຫານ ລົງ ມາ ເທົາ ບ້ານ
ນ້ຳ ຊວນ ແລ້ວ ລົງ ມາ ບ້ານ ປຸ່ງ ເພື່ອ ຫ້ອງ ຈະ ຕີ ຫັກ ຫຼັງ ກອງ ທັບ
ຝຣັ່ງ ເພາະ ຄິດ ວ່າ ກອງ ທັບ ຂອງ ພະຍາ ຫລວງ ສາລີ ລົງ ມາ
ເທົາ ຫີນ ເຫີບ ແລ້ວ ຝຣັ່ງ ຈະ ຕ້ອງ ຍົກ ທັບ ມາ ສູ້ ແລ້ວ ໃຫ້ ພະຍາ
ປັດງະອີ ຕີ ເອົາ ຫ້ວຍ ຊາຍ ດ້ວຍ ການ ຫັກ ຫຼັງ ແຕ່ ໂຊກ ບໍ່ ເຂົ້າ ຂ້າງ
ຝຣັ່ງ ກໍ ມີ ແຜນ ຊ້ອນ ຊ້ອງ ກັນ ຝຣັ່ງ ເລີຍ ຕີ ຫັກ ຫຼັງ ກ່ອນ ຈຶ່ງ ເປັນ
ເຫດ ໃຫ້ ພະຍາ ຫລວງ ສາລີ ຕ້ອງ ເສຍ ໃຈ. ຕໍ່ມາ ພວກ ຝຣັ່ງ ກໍ
ໄດ້ ພາ ປະຊາຊົນ ສ້າງ ສາ ພັດທະນາ ເມືອງ ຫ້ວຍ ຊາຍ ໃຫ້ ຈະເລີນ ຮຸ່ງເຮືອງ
ຕລອດ ມາ. ຄັນ ເຖິງ ປີ 1939. ເກີດ ມີ ເສິກ ໄທ ອີກ. ສາຍ
ເຫດ ທີ່ ພາ ໃຫ້ ໄທ ມາ ຕີ ບ້ານ ຫ້ວຍ ຊາຍ ນີ້ ບໍ່ ຊາບ ລາຍລະອຽດ.
ອາດ ຈະ ເກີດ ຂຶ້ນ ຈາກ ການ ຍາດ ແຍ່ງ ພົລເມືອງ ແລະ ເຂດ ນ້ຳ
ແດນ ຄືນ ກັນ ຢູ່ ອາດ ເກີດ ຍ້ອນ ການ ຄ້າ ຢາ ຝິ່ນ ກໍ ເປັນ ໄດ້
ເພາະ ໃນ ແຂວງ ນັ້ນ ປະຊາຊົນ ສອງ ຝັ່ງ ນ້ຳ ມີ ອາຊີບ ສ່ວນ ໃຫຍ່
ແມ່ນ ການ ປູກ ຝິ່ນ ແລະ ອີກ ຢ່າງ ນຶ່ງ ໄທ ອາດ ຈະ ຕ້ອງ ການ
ເອົາ ຄືນ ດິນ ທີ່ ອົບ ພະຍົບ ເຂົ້າ ມາ ໃນ ລາວ ຄືນ ເຊັ່ນ ວ່າ ພວກ
ບ້ານ ຫ້ວຍ ເມີງ HOUEI MENG ໄດ້ ອົບ ພະຍົບ ເຂົ້າ ມາ ຢູ່ ບ້ານ
ປຸ່ງ ແລະ ພວກ ບ້ານ ພັງ ກູດ ໄດ້ ອົບ ພະຍົບ ຂຶ້ນ ໄປ ຢູ່ ເມືອງ
ຫລວງ ນ້ຳ ທາ. ເສິກ ໄທ ຄາວ ນັ້ນ ບໍ່ ເປັນ ເສິກ ທີ່ ນອງ ເລືອດ
ແຕ່ ເປັນ ເສິກ ຍາດ ແຍ່ງ ອັດຖະ ໃບຮານ ແລະ ເສິກ ລູກ ບ້ານ ເມືອງ
ເມືອງ. ເມື່ອ ກອງ ທັບ ໄທ ເຂົ້າ ມາ ຕີ ຫ້ວຍ ຊາຍ ແລ້ວ ພວກ

ໄທໄດ້ກວາດເອົາພຣະພຸດທະຮູບທີ່ຫລໍ່ດ້ວຍທອງແດງ ຊຶ່ງແມ່ນພວກຝຣັ່ງໄດ້ເອົາມາແຕ່ຫລວງພຣະບາງ ພວກໄທຍັງໄດ້ເອົາວັດຖຸໂບຮານອັນສັກສິດຫລາຍຢ່າງ ຈາກວັດ ຈອມເຂົາ ເຊັ່ນ ພຣະມະຫາກະສາຍ ແລະ ທຳລາຍ ພຣະ ຂ ຂ ດີ ປັກຮ້າຍ ພາສາ.

ອານຸສອນ ຈາກຄວາມ ຂອງໄທ ໃນເວລານັ້ນທີ່ກ່າຍ ຖອດ ອອກໄວ້ໃຫ້ ອະນຸຊົນ ຮຸ່ນ ຫລັງ ເຫັນວ່າ ດີ ກົກບ່າວ ເພາະຢູ່ຕາມແຄມ ຍ ຂອງຊຶ່ງ ຍັງມີ ຮອຍໄຟ ໄໝ້ ເປັນເຄື່ອງ ຫມາຍ ປັກຮ້າຍ ພາສາ ຄືໄທທຳລາຍໃຫ້ ຍອດ ຂາດແຕ່ ຄືກ ສັກຂຶ້ນ ໃຫ່ໃນ ຣາຊການ ສາ ທ່ານ ຄຳພັນ ເປັນ ແລ້ວ ເຫັນ ບ້ານເຮືອນ ຂອງ ຊາວ ບ້ານ ຫລັຍຊາຍ ໃນເວລານັ້ນ ຄືກໄທສຸດ ເພີ ໃຫ້ ກັງ ຈົນ ກາຍ ເປັນ ເທົ່າ ກ່ານ.

ຕໍ່ມາ ໃນປີ 1942 ພວກກໍ (AKKA) ໄດ້ທຳການ ຂບົດຂຶ້ນມາອີກ. ສາຍເຫດທີ່ພວກກໍທຳການຂບົດຂຶ້ນ ມາຄັ້ງນີ້ຍ້ອນວ່າ ບໍ່ພໍໃຈ ອຳນາດ ຂອງຝຣັ່ງ ທີ່ບັງຄັບ ໃຫ້ເຮັດວຽກ ແລະ ບັງຄັບເອົາເງິນ ຄ່າເສັຽສ່ວຍ ແລະ ສາເຫດ ທີ່ວ່າ ຄົນ ນັບຖື ຄົນບຸນ (ຜູ້ວິເສດ) ຂອງກໍເກີດ. ຄົນບຸນ ຄັ້ງກ່ອນນີ້ ແມ່ນຜູ້ຍິງ ສາວຄົນ ເກີດຂຶ້ນທີ່ ຈີນ ແຂວງ. ຕາມປະເພນີ ຂອງກໍຖືວ່າ ຖ້າຄົນບຸນເກີດແລ້ວ ຄວາມເຮັດເສີດ ເພື່ອພວກ ກໍຈະເປັນຜູ້ປົກຄອງບ້ານເມືອງ. ກອງທັບ ຂອງພວກກໍໄດ້ເຄື່ອນ ຈາກຈີນ ແຂວງລົງມາ ທາງຫລັຍຊາຍ ມາຮອດ ບ້ານຄົນເຜົ່າ ອາລູດ ຂອງພວກກໍ ຄືການ ຮັກ ຫລວງ; ເຫລົ້າໄຫ; ແລະ ຂວາງ ປືນໄຟ ກໍມີຫລາຍພັນ ເມື່ອພວກກໍທີ່ອາສັຍຢູ່ພາຍໃນ ເມືອງ ສີ ແລະ ພົງສາ ຮູ້ຂ່າວ ວ່າ ຄົນບຸນໄດ້ເກີດຢູ່ ຈີນ ແຂວງ ຈຶ່ງພາກັນ ຫລັບໄຮ ກໍລັງເຂົ້າມາ ຈີນ ແຂວງ. ໄດ້ການ ນຳພາ ຂອງ ຜູ້ຍິງສາວ ຄົນ. ເມື່ອເສິກ ກໍໄດ້ເກີດຂຶ້ນແລ້ວ ຝຣັ່ງ ເຫັນວ່າ ຈະ ສູ້ບໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງຂໍ ທະຫານ ຈາກ ພົງສາລີ ນຶ່ງກອງຮ້ອຍ ຫລວງພະບາງ ນຶ່ງກອງຮ້ອຍ ເມືອງສີ ນຶ່ງກອງຮ້ອຍ ແລະ ນະທາ 30 ຄົນ

ເຂົ້າມາປ່ວຍປ່າຍ. ແຕ່ເມື່ອກອງທັບຝຣັ່ງເຂົ້າໄປປະຈັນໜ້າ
ກັບກອງທັບກໍ່ພລັງ ຝຣັ່ງສັ່ງຫ້າມເດັດຂາດບໍ່ໃຫ້ທະຫານ
ຍິງ ເພາະພວກກໍ່ບໍ່ມີອາວຸດທີ່ທັນສມັຍ. ຝຣັ່ງຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້
ຈັບເອົາຫົວເປັນ. ພວກຝຣັ່ງບອກກັບທະຫານລາວທັງວ່າ ຄົນ
ກໍ່ຈະພວກນີ້ເປັນບ້າບໍ່ຕ້ອງຍິງເດັດຂາດ. ພວກທະຫານ
ລາວຝຣັ່ງຕໍ່ປະຕິບັດຕາມ. ແຕ່ບາງເທື່ອທະຫານຝຣັ່ງກໍ່ທຳ
ການຍິງແຕ່ເພາະທະຫານບາງຄົນຖືກເຈັບບາງຄົນຖືກຕາຍ
ຍ້ອນການຖືກອາວຸດລາວພວກກໍ່. ການຂັດ ລາວພວກກໍ່
ຕັ້ງນັ້ນໄດ້ສ້າງຄວາມປັ່ນປ່ວນພາຍໃນຫລວງບໍ່ໜ້ອຍຂ້ອຍ
ຝ່າຍກໍ່ເມື່ອເຫັນທະຫານຝຣັ່ງຢູ່ໃນເຂົ້າມາ ປລາຍເຫລືອ
ກໍ່ຄິດວ່າຈະຕໍ່ສູ້ຝຣັ່ງບໍ່ໄດ້ຈຶ່ງຖອຍທັບຄືນໄປຕາມສາຍ
ທາງລາວພະຍາຫລວງຄຳລື (ຫລ້ອຍຊາບທາເດີ່ນ) ແລະຜູ້
ຍິງສາວຄົນຊຶ່ງແນ່ນອນທັບລາວກໍ່ນັ້ນກໍ່ຖືກຝຣັ່ງຈັບໄດ້ແຕ່
ເປັນຕອຍເທດໃດບໍ່ຊາບ ຜູ້ຍິງສາວຄົນນີ້ອີງສາວແທ້ໆ.
ໃຊ້ປືນຍິງກໍ່ບໍ່ອອກ; ບໍ່ເຂົ້າ ໃຊ້ມີດແທງກໍ່ບໍ່ເຂົ້າ. ເມື່ອເປັນ
ດັ່ງນີ້ຝຣັ່ງບໍ່ມີທາງທີ່ຈະຂ້າຜູ້ຍິງສາວຄົນນີ້ໄດ້. ໃນເວລາ
ນັ້ນພະຍາຫລວງຂຸນຄຳເນີດ ບໍ່ລາທ່ານເຂົ້າຫລັງໃຫ້ບອກ
ໃຫ້ຝຣັ່ງເອົາລູກປືນໄປແຊ່ໃນນ້ຳຍ່ຽວລາວຜູ້ຍິງໃຫ້ເກົ້າຊົ່ວ
ນີ້ແລ້ວເອົາລູກປືນນັ້ນມາຍິງ ແລະຜູ້ຍິງສາວຄົນນີ້ຈະຕາຍ.
ເມື່ອຝຣັ່ງຮູ້ເຊັ່ນນີ້ກໍ່ປະຕິບັດຕາມແລະສຳເລັດຜົນຕາມ
ຄວາມບອກລາວພະຍາຫລວງຂຸນຄຳເນີດທຸກ.

ຫລັງຈາກທີ່ເຫດການສງົບລົງແລ້ວ ຝຣັ່ງຄືດຢ້ານຄົນເຜົ່າ
ອື່ນຈະທຳການຂັດຂືນມາອີກ ຈຶ່ງລົງມາກາບທູນຕໍ່ພຣະບາດ
ສົມເດັດພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ໃຫ້ສົ່ງຜູ້ສາຄົນຂຶ້ນໄປ
ເປັນເຈົ້າແຂວງ. ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດຈຶ່ງ
ມີພຣະຣາຊໂອງການໃຫ້ພະນະທານພຸຍ ຊະນະນິກອນຂຶ້ນມາ
ປົກຄອງຮ່ວມກັບຝຣັ່ງໃນຖານະເປັນເຈົ້າແຂວງ.

ໃນຂະນະທີ່ພະຍາທ່ານສຸຍຊຸມະນີກອນໄດ້ຂຶ້ນໄປ
ຊ່ອຍຟັງປາດາຢູ່ຫວັຍຊາຍໃນຖານະເປັນເຈົ້າຫລວງ
ພອກຟັງໄດ້ເຊື້ອເຊີນເອົາບັນດາຜູ້ມາເພື່ອຕ່າງໆເຂົ້າ
ມາທ່ານພິທີສະບາຍຕົວແລະໃຫ້ປະຕິຍານຕົນວ່າຈະ
ບໍ່ຄິດລັງ ບໍ່ຫັດຟູ້ງຟັງ ບັນດາຜູ້ມາທັງຫລາຍໄດ້ແກ່
ເຈົ້າຫລວງພົນນະຈິງສາ ຜູ້ປາດາເກີດມາເທ. ເຈົ້າຟ້າ
ສີຣິນໍ່ ຜູ້ປາດາເກີດທີ່. ພະຍາຫລວງເຂັ້ມຄາວເກີດຜູ້
ປາດາ ຍັວ; ກຸຍ; ດ່; ມູເຊີ; ແມນັ່ງ, ແລະພະຍາ
ຣາຊບຸດ ຜູ້ປາດາລາວເທົ່ງຊື່ປາດາຢູ່ ຍຸງ ພຸດາ.
ການສະບາຍຕົວນີ້ໄດ້ທາຢູ່ໃນວັດ ບ້ານຫລວງ ຂອນ
ເກີດຫລວງມາເທ. ຫລັງຈາກສະບາຍຕົວແລ້ວ ຟັງໄດ້
ໃຫ້ບັນດາຜູ້ມາທັງຫລາຍຕື່ມມາສະບາຍແຕ່ ເຈົ້າຟ້າ
ເກີດທີ່ຕື່ມມາພົນບໍ່ລົງ ຈະເປັນດວຍເຫດໃດບໍ່ຊາບ.
ດ້ວຍເຫດນີ້ຟັງຈຶ່ງສົງໄສວ່າເຈົ້າຟ້າເກີດທີ່ຈະຄິດຜ່ຣະ
ຍົດຕໍ່ຟັງແລະ ຟັງຈະຈັບເຈົ້າຟ້າເກີດທີ່ແຕ່ພະຍາ
ຫລວງເຂັ້ມຄາວເກີດບອກກັບຟັງວ່າເຈົ້າຟ້າເກີດທີ່ເຄີຍ
ຕື່ມແຕ່ມາທີ່ຕົ້ນແລະຍັງຣອນ. ອາດຈະເປັນດ້ວຍ
ການບໍ່ເຄີຍກິນຈຶ່ງຕື່ມມາສະບາຍບໍ່ລົງ. ຈາກນັ້ນມາ
ອີກ ຫລັກເທື່ອນ ເຈົ້າຟ້າເກີດທີ່ກໍ່ຄາ ການຂບົດຕໍ່
ຟັງແທ້. ໄດ້ງປະການເປັນອິດຣະນີ້ງບໍ່ຍອມຂຶ້ນກັບຟັງ
ກ່ອນຈະທຳການຂບົດນັ້ນ ພະຍາສີຣິນໍ່ (SIRINÔ)
ຜູ້ປາດາເກີດທີ່ຄິດຫາອຸບາຍຍາກວັນຟັງ ຈຶ່ງປ່າວເຕືອນ
ໃຫ້ປະຊາຊົນຊາບວ່າຈະທຳການຈັບນາຍທະຫານຟັງແລ້ວ
ຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ເຂົາເຂົ້າໄປເຊີນນາຍທະຫານຟັງມາກິນເຂົ້າ
ພໍນາຍທະຫານຟັງມາເຖິງຈະໃຫ້ຜູ້ຍານປະຕູເຮືອນ
ນັ້ນຈັບຟັງແຕ່ຕົນນາຍບໍ່ທັນວ່າ. ຈຶ່ງປ່ອຍໃຫ້ຟັງຂຶ້ນໄປ
ເທິງເຮືອນ ສາເຈົ້າຟ້ານັ້ນໄດ້ແຕ່ບໍ່ປາກົດ ເຂົາວ່ານີ້
ອາຫານທີ່ໃດ. ເມື່ອຟັງຮູ້ເຫດການເປັນທີ່ນັ້ນຈຶ່ງ

ແລ່ນໜີເຂົ້າລ້າຍແລ້ວຮ່ວມກຳລັງທະຫານເພື່ອຈະໄປຈັບ
ເຈົ້າຟ້າເມືອງສິງ ແຕ່ເຈົ້າຟ້າເມືອງສິງໄດ້ພາເອົາຄອບຄົວຫຼົບ
ໜີໄປກ່ອນ. ລາວໄດ້ພາຄອບຄົວໜີໄປອາໄສຢູ່ໃນເມືອງ
ຫຸນ (ສິບສອງພັນນາ) ບໍ່ຣະຫັດທຸກຢ່າງທີ່ເຈົ້າຟ້າເມືອງສິງ
ປະໄວ້ນັ້ນຖືກຝຣັ່ງຍຶດເອົາເປັນສາຣັດສົມບັດ. ມີຊ້າງສອງຕົວ.
ໃນເວລານັ້ນເຈົ້າໜອມ (CHAO MOMH) ລູກຊາຍຂອງເຈົ້າຟ້າ
ເມືອງສິງໄດ້ລົງມາຮຽນໜັງສືຢູ່ວຽງຈັນ. ເມື່ອຮຽນຈົບແລ້ວ
ໄດ້ກັບຄືນໄປເມືອງສິງແລະໄດ້ທວງຖາມຕໍ່ວ່າ ຂໍຊ້າງສອງຕົວ
ນັ້ນຄືນ ແຕ່ຊ້າງສອງຕົວນັ້ນຖືກຝຣັ່ງເອົາລົງມາສົ່ງທາງແຕ່ພູສາ
ທາງໜ້ອງທາ. ຕໍ່ມາຝຣັ່ງວ່າໄດ້ສົ່ງຊ້າງສອງຕົວນັ້ນຄືນໃຫ້ເຈົ້າ
ໜອມ ແລະ ຊ້າງສອງຕົວນີ້ຖືກເຈົ້າໜອມເອົາມາຂາຍຢູ່ທີ່
ຊຽງແສນ.

ຈາກນັ້ນມາເມືອງກໍຢູ່ເຢັນເປັນສຸກ. ຕໍ່ມາພຣະ
ບາທສົມເດັດພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດກໍມີພຣະຣາຊກິດສະດີການ (Ordonnance de royale) ໃຫ້ພະນະທ່ານຜູຍຊຸນະນີກອນ ມາດຳຣົງເຈົ້າແຂວງ
ເປັນຄົນທຳອິດຢູ່ທີ່ຫ້ວຍຊາຍ. ຕໍ່ມາຈຶ່ງແລ້ວ ຫ້ວຍຊາຍໄດ້
ສະຖາປະນາຂຶ້ນເປັນແຂວງແຕ່ປີ 1911. ແຕ່ຢູ່ໃນອາຣັກຂາ
ຂອງຝຣັ່ງເສດ (Protectorat) ເພາະວ່າການປົກຄອງທຸກຢ່າງຂຶ້ນ
ກັບຝຣັ່ງເສດ. ການປົກຄອງໃນເມືອງຫ້ວຍຊາຍ ຫຼືແຂວງຫົວຂອງໃນ
ສະໄໝນັ້ນຝຣັ່ງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງ Commissaire provincial ຫຼືວ່າ
ການເປັນເຈົ້າແຂວງ. ຕັ້ງແຕ່ປີ 1911 - ປີ 1941. ຝຣັ່ງໄດ້ແບ່ງ
ການປົກຄອງເປັນຂັ້ນໆ ຄື:

ຂັ້ນປະເທດ Commissaire général au Laos ຢູ່ຫລວງພຣະບາງ
ຂັ້ນແຂວງ Commissaire provincial ຢູ່ຫ້ວຍຊາຍ (ແຂວງຂຶ້ນກັບ[illegible])
ຂັ້ນເມືອງ délégué du commissaire ຢູ່ເມືອງສິງ ນ້ຳທາ.
ຂັ້ນທາສອງທະຫານ chef de poste ຢູ່ພູສາ ຫຼື ໃນເວລານັ້ນ
ແມ່ນນາຍແທງຄາງປັນຍາ ເປັນ chef de poste ຢູ່ພູສາ.
ຕໍ່ມາຮອດປີ 1942 - 46 ທ່ານພຣະທ່ານຜູຍຊຸນະນີກອນ ເປັນ
ເຈົ້າແຂວງ.

ຕໍ່ມາໃນລະຫວ່າງປີ 1947-48. ພຣະບາດສົມເດັດ
ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດກໍມີພຣະຣາຊກິດການໃຫ້ຍ້າຍທີ່ວ່າການ
ແຂວງຫົວຂອງຈາກເມືອງຫ້ວຍຊາຍໄປໃສ່ເມືອງຫລວງນໍ້າທາ.
ການປົກຄອງແຂວງຫົວຂອງແຕ່ປີ 1941 - 1949 ເກືອບ
ມີການສັບສົນວຸ້ນວາຍຫລາຍຢ່າງເນື່ອງມາຈາກການຈັດຕັ້ງ
ຂບວນການຟື້ນຟູຊາດ ແລະການກູ້ເອກະລາດ ແລະການ
ຕ້ານທານການຂຍາຍຣັດທິຊາດໄທ ທີ່ຫວັງຈະກວາດເອົາລາວ
ໄປເປັນຂອງເຂົາເອງ. ເຫດການສັບສົນວຸ້ນວາຍນີ້ໄດ້
ເກີດຂຶ້ນເມື່ອປາຍປີ 1941. ເຫດການສັບສົນນີ້
ໄດ້ເກີດຂຶ້ນທົ່ວທຸກແຂວງ ດັ່ງນັ້ນຜູ້ຂຽນຂໍອະທິບາຍໃຫ້
ທ່ານຜູ້ອ່ານຮູ້ເຖິງເຫດຜົນຢ່າງແຈ່ມແຈ້ງດັ່ງນີ້:

ໃນທ້າຍປີ 1941 ບັນດາຜູ້ນຳຊາດລາວໄດ້ທຳການ
ຟື້ນຟູລາວພາຍໃຕ້ການນຳພາຂອງຝຣັ່ງເສດ. ເພາະວ່າຝຣັ່ງ
ເສດມີຈຸດປະສົງຢູ່ສອງຢ່າງຄື: 1.) ໃຫ້ລາວຕື່ນຕົວພາກັນ
ຕ້ານແຜນການຂອງປະເທດໄທ ທີ່ຈະຮວບຮວມເອົາໄທ
ແລະລາວເຂົ້າຢູ່ໃນອຳນາດ. 2.) ຈູງໃຈໃຫ້ລາວເກີດຄວາມ
ຮັກໃຄ່ແລະຜູກພັນກັບຝຣັ່ງເສດຍິ່ງຂຶ້ນ. ແທນທີ່ຈະເປັນ
ເຊັ່ນນັ້ນ ແຕ່ຜົນການຟື້ນຟູຊາດ ເລີ່ມກາຍມາ, ຈູງຍູ້ໃຫ້
ຜູ້ນຳຊາວໜຸ່ມແລະປະຊາຊົນລາວຕື່ນຕົວໃນການເປັນຊາດ
ແລະຮັກຊາດຂອງຕົນຍິ່ງຂຶ້ນ. ໃຫ້ພາກັນຕ້ານທານຝຣັ່ງເສດ
ທີ່ເສີຍຊູ້ໃຫ້ກອງທັບຍີ່ປຸ່ນເພື່ອຂອບກູ້ເອົາເອກະລາດສູ່
ປະເທດລາວໄດ້ ຕາມທີ່ຍີ່ປຸ່ນເປັນຂໍ້ອ້າງ. ຈຶ່ງພາໃຫ້ລາວ
ມີຈົດໝາຍເຫດສະບັບແຣກ ມີຊື່ວ່າ "ລາວໃຫຍ່"

ຫລັງຈາກຍີ່ປຸ່ນເຂົ້າມາຍຶດອຳນາດຢູ່ໃນລາວແລ້ວ
ພວກເຂົາໄດ້ກາບທູນຕໍ່ພຣະບາດສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າມະຫາ
ຊີວິດທີ່ຫລວງພຣະບາງໃຫ້ປະກາດເອກະລາດແລະຮວບຮວມ
ລາວເຂົ້າເປັນປະເທດຍິ່ງ ເມື່ອວັນທີ 8 April 1945
ພຣະບາດສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ສີສວ່າງວົງ ຈຶ່ງ
ປະກາດຮວມຂອບເຂດເອກະລາດລາວ ຕາມຄວາມປະສົງ

ປະຊາຊົນ ພາຍໃຕ້ ການສນັບ ສນູນ ຂອງ ຍີ່ປຸ່ນ.

ໃນປີ 1945 Oct. 10th. ຄົນນິຍົມຕາເວັນ ຂອງປະເທດຝຣັ່ງເສດ ເຂົ້າມາ ກາບ ທູນ ຕໍ່ເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ທີ່ຫລວງພຣະບາງ ຈາກນັ້ນ ພຣະອົງ ປົດ ເຈົ້າເພັດຊະຣາດ ອອກ ຈາກຕຳແໜ່ງ ມະຫາ ອຸປະຣາດ (Vice King) ແລະບໍ່ຮັບຮູ້ ຣັຖບານ ວຽງຈັນ ຊຶ່ງເຈົ້າເພັດຊະຣາດ ຕັ້ງຂຶ້ນ ໃນ ເດືອນ Sept. 1945. ເມື່ອເຫດການເປັນດັ່ງນັ້ນ ບັນດາຜູ້ນຳ ຢູ່ທາງ ວຽງຈັນ ຈຶ່ງ ຈັດ ຕັ້ງ "ສະພາ ຣາຊດອນ" ຂຶ້ນ ແລະປະກາດ ໃຊ້ ຣັດ ທັມມະນູນ ລາວ ແລະ ຈັດຕັ້ງ ຣັຖບານ ໃໝ່ ແທນ ຣັຖບານ ທີ່ຖືກ ຍຸບ; ຊຶ່ງເອີ້ນວ່າ ຣັຖບານ ລາວ ກູ້ອິດສະຣະພາບ. ຫລືສ່ວນ ຫລາຍ ມັກເອີ້ນ ວ່າ ຣັຖບານ ລາວ ອິດສະຣະ. ເມື່ອ ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ຊຶ່ງຢູ່ທາງ ຫລວງ ພຣະບາງ ຮູ້ ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງ ປົດ ອຳນາດ ຂອງເຈົ້າເພັດຊະຣາດ. ສ່ວນ ສະພາ ຣາຊດອນ ທາງວຽງຈັນ ຈຶ່ງປະກາດ ປົດພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ສີສະຫວ່າງວົງ ອອກ ຈາກ ຣາຊບັນລັງ ເມື່ອ ວັນທີ ໒໐. Oct. 1945 ແລ້ວສະພາຣາຊດອນ ຈຶ່ງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເຈົ້າເພັດຊະຣາດ ເປັນ ນາຍົກ ຣັຖມົນຕຣີ ທຳການຕໍ່ສູ້ກັບ ຝຣັ່ງເສດ ບໍ່ໃຫ້ກັບຄືນມາມີ ອຳນາດຢູ່ລາວ. ເມື່ອເຫດການເປັນດັ່ງນີ້ ພຣະບາທ ສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າ ມະຫາຊີວິດ ກໍສະລະ ຣາຊບັນລັງ ຫລັງຈາກຢູ່ໃຕ້ ອຳ ນາດຂອງ ຣັຖບານ ກູ້ອິດສະຣະພາບລາວ. ຊຶ່ງພຣະອົງຮັບຮູ້ວ່າ ຖືກຕ້ອງ ຕາມກົດໝາຍ.

ຈາກນັ້ນມາຮອດ DEC. 1945 ຣັຖບານກູ້ອິດສະຣະພາບ ລາວໄດ້ ຮ່ວມມື ມາກັບ ສາທາຣະນະຣັດ ປະຊາທິປະໄຕ ວຽດນາມ ເພື່ອຕໍ່ສູ້ກັບຝຣັ່ງເສດຕໍ່ໄປ. ແຕ່ ການຕໍ່ສູ້ຝຣັ່ງເສດພາຍ ໃຕ້ ການນຳພາຂອງ ຣັຖບານກູ້ອິດສະຣະພາ ແລະສະພາຣາຊດອນ ໄດ້ ລົ້ມເຫລວລົງ ຍ້ອນວ່າ:

1.) ຣັຖບານ ວຽດນາມ ເໜືອ ໄດ້ ເຊັນ ສັນຍາ ເຈຣະຈາ ກັບ ຝຣັ່ງ. 6.3.46.
2.) ຣັຖບານ ກູ້ອິດສະຣະພາບ ລາວ ຂາດ ກຳລັງ ທັບ ຫລວງ.
3.) ຝ່າຍ ປະເທດ ມະຫາອຳນາດ ຊ່ວຍ ຝຣັ່ງເສດ ໃຫ້ ກັບຄືນມີ ອຳນາດຢູ່ ໃນ ອິນດູຈີນ ອີກ.

ໃນຂະນະນັ້ນຢູ່ແຂວງຫົວພັນ ແມ່ນທ່ານ ປານ ສີສຸພັນ
ເປັນຫົວໜ້າເຈົ້າແຂວງ (1945-47) ກອງທັບຈີນ
ຈຳນວນຫລວງຫລາຍໄດ້ເຂົ້າມາໃນ ເມືອງຊຳເໜືອ
ແລະເມືອງຮ້ອຍຮາຍ ... ປະເທດ ... ຈີນ ... ມາ
ປົດອາວຸດ ທະຫານຍີ່ປຸ່ນ. ຫລັງຈາກທີ່ກອງທັບຈີນທີ່ເຂົ້າ
ມາປົດອາວຸດ ຍີ່ປຸ່ນ ແລ້ວ ... ເຂົາກໍກັບຄືນໄປປະເທດ
ຈີນ. ຕໍ່ມາໃນ 28. Feb. 1946 ກອງທັບ ຝຣັ່ງເສດ
ກໍເຂົ້າຍຶດ ເມືອງລາວໄດ້ຫລາຍເມືອງ ຈຶ່ງເປັນເຫດໃຫ້
ຣັຖບານ ລາວອິສຣະ ... ແລະ ສະພາຣາຊະດອນ ... ບັງຄັບ
ໃຫ້ສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າ ມະຫາຊີວິດ ສີຣີສະຫວ່າງວົງ ຂຶ້ນເປັນ
ພຣະເຈົ້າ ແຜ່ນດິນ ລາວ.

ຕໍ່ມາໃນປີ 1946 April. 24th. ກອງທັບຝຣັ່ງເສດ
ໄດ້ເຂົ້າມາຍຶດວຽງຈັນ ຈຶ່ງເປັນເຫດໃຫ້ຣັຖບານລາວອິສຣະພາບ
ລາວ ແລະ ສະພາຣາຊະດອນ ອົພຍົບໄປຢູ່ປະເທດໄທ ແລະ ຍຸບຕົວ
ເຂົ້າເປັນ ພັກດຽວກັນ ມີຊື່ວ່າ ລາວອິສຣະ ແລະ ໄດ້ແບ່ງອອກ
ເປັນສອງກຸ່ມຄື: ກຸ່ມທີ່ຢູ່ເມືອງໄທ ແມ່ນເຈົ້າເພັດຊະຣາດ ເປັນ
ຜູ້ນຳ ແລະ ກຸ່ມນຶ່ງ ທະຫານ ເຂົ້າໄປຢູ່ທາງ [illegible]
ສາຍພູ [illegible] ແມ່ນ ສຸພານຸວົງ ເປັນຜູ້ນຳ

ເມື່ອສະພາບເປັນດັ່ງນີ້ແລ້ວ ກຸ່ມລາວອິສຣະທີ່ຢູ່ໃນ
ແຂວງຫົວພັນ ບໍ່ຮູ້ຈະເຮັດວິທີໃດຈຶ່ງໜີໄປຢູ່ນຳທະຫານຈີນໃນ
ຕົ້ນຈີນ [illegible] ໄດ້. ກຸ່ມລາວອິສຣະທີ່ຢູ່ແຂວງຫົວພັນມີປະ
ມານ 150 ຄົນ ໄດ້ແກ່ ທ່ານ [illegible] ; [illegible] ; [illegible]
[illegible] ; [illegible] ເປັນຜູ້ນຳ.

ຕໍ່ມາໃນປີ 1949 ຫລັງລາວອິສຣະທີ່ໄດ້ໜີໄປຢູ່ນຳ
ທະຫານຈີນໄດ້ຖືກ [illegible] ຈາກພາກໃຕ້ຂອງຈີນ ມາພ້ອມ
ກອງທະຫານຈີນ ກົກມິນຕັງ (Kmamintang) ຈຳນວນນຶ່ງທີ່
ຖືກກອງທະຫານຈີນ ຄອມມຸນິດ ຕີແຕກມາໜີເຂົ້າມາຕັ້ງ
ຢູ່ໃນຣັຖສານ "SHAN" ຂອງພະມ້າ [illegible] ລາວ ພາກ
ເໜືອ. ທະຫານລາວອິສຣະກຸ່ມນີ້ໄດ້ຕິດຕໍ່ໄປຫາຣັຖບານ

ລາວອິສລະ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ ບາງກອກ ໃຫ້ຮັບຮູ້ ແລະ ຮັບເອົາ ທະຫານ ຈີນເດີນທາງມານັ້ນ ເຂົ້າຊ່ວຍເອົາ ພາກເໜືອ ສູ້ລາວ. ແຕ່ ຣັຖບານ ລາວ ອິສລະ ທີ່ ບາງກອກ ບໍ່ຍອມ ຮັບ ຮູ້ ແລະ ລາວ ອິສລະ ກຸ່ມ ນັ້ນ ບໍ່ຍອມ ຟັງ ຄຳສັ່ງ ສາ ຣັຖບານ ເລີຍ ໄດ້ນຳ ເອົາ ກອງທະຫານ ທີ່ ນີ້ ຕັ້ງ ຂ້າມ ນ້ຳ ສາ ມາ ບຸກ ໂຈມຕີ ແຕ່ ເມືອງ ທ່າ ນ້ຳ ທາ. ຜົນ ຊ່ວຍ ລາວ ຂ້າມ ເຂົ້າໄປ ທາງ ເມືອງໄຊ ແລະ ຖືກ ທະຫານ ຝຣັ່ງ ຕີແຕກ ກະຈັດກະຈາຍ ໄປ ເປັນ ສອງ ພວກ ພວກ ນຶ່ງ ເຂົ້າໄປຢູ່ ຕົ້ນ ຈີນ (ໄກ້ ສິບສອງ ພັນນາ [illegible] ລາວ) ແລະ ອີກ ພວກ ນຶ່ງ ນີ້ໄປ ທາງ ທິດ ລາວ ອິສລະ ທີ່ຢູ່ ທາງ ຕາເວັນ ອອກ. ນັບ ແຕ່ ນັ້ນ ມາ ກໍ ມີ ການ ແຕກ ແຍກ ລະຫວ່າງ ຝ່າຍ ລາວ ອິສລະ ນັບ ຕາ ຝ່າຍ ຝ່າຍ ຕາເວັນອອກ ໄດ້ ຮ່ວມ ມື ກັບ ວຽດ ນາມ ເໜືອ ໃກ້ ຊິດ ແລະ ບໍ່ ຮັບ ຮູ້ ຣັຖບານ ລາວ ອິສລະ ທີ່ຢູ່ ບາງກອກ ເລີຍ.

ຕໍ່ມາ ໃນ ວັນທີ 19 July 1949 ຝຣັ່ງເສດ ໄດ້ມອບ ເອກະລາດ ໃຫ້ ລາວ ພາຍໃຕ້ ຣັຖບານ ອານາຈັກ. ຕໍ່ນັ້ນ ຣັຖບານ ລາວ ອິສລະ ກຸ່ມ ທີ່ຢູ່ ປະເທດໄທ ໄດ້ ພາກັນ ເຂົ້າມາ ສວາມິພັກ ຕໍ່ ຝຣັ່ງເສດ ແລະ ປະກາດ ຍຸບ ຕົວ ໃນ ທ້າຍ ປີ 1949 ແລະ ນັບ ຕາ ຝ່າຍ ຝ່າຍ ລາວ ອິສລະ ທີ່ ເຫລືອ ກໍ່ ສາກໍ ເລີຍ ເຂົ້າ ມາ ສວາ ມິພັກ ນຳ ກັນ.

ສ່ວນ ພັກ ລາວ ອິສລະ ທີ່ ຕໍ່ສູ້ ສຸດ ທ້າຍ ທີ່ ຍູ ໃຫຍ່ ກັບ ວຽດ ນາມ ເໜືອ ນັ້ນ ໄດ້ ເຂົ້າ ມາ ຮ່ວມ ອັງສາ [illegible] ຍາດ ໃນ ປີ 1957 ແລ້ວ ໄດ້ ປ່ຽນ ຊື່ ເປັນ ແນວ ລາວ ຮັກ ຊາດ ໄກ້ ການ ເປັນ ປະທານ ສາ ສະເດັດ ເຈົ້າ ສຸພານຸວົງ. ຕໍ່ ຫລັງ ຢູ່ ມາ ບໍ່ ນາ ພັກ ແນວ ລາວ ຮັກ ຊາດ ຈຶ່ງ ຕັ້ງ ແຕກ ພັນ ເຂົ້າ ປ່າ ໄປ ອີກ ນັ້ນ ການ ຂັດ ແຍ້ງ ກັບ ນັບ ຕາ ຝ່າຍ. ຕໍ່ ມາ ພັກ ແນວ ລາວ ຮັກ ຊາດ ພະຍາ ຍາມ ສ້າງ ພັກ ແລະ ທັບ ໂຮມ ກຳລັງ ເຂົ້າ ໃຫ້ ໄດ້ ຫລາຍ ແລະ ປະກອບ ຣັຖບານ ຢູ່ ໃນ ຫລວງ ພຣະບາງ ເທື່ອ ແຕ່ ຫລັງ ໃນ ປີ 1962 ພັກ ແນວ ລາວ ຮັກ ຊາດ ໄດ້ ທຳ ການ ໂຈມຕີ ບ້ານ ຜົນ ແພ ເພາະ ຂົບ

ແຂວງຫົວພັນຈຶ່ງເປັນສະໜາມຮົບ ນອງເລືອດ ລະຫວ່າງ
ແນວລາວຮັກຊາດ ແລະ ຣັຖບານວຽງຈັນ. ຍັງຮົບຕໍ່ກັນອີກ
ລະຫວ່າງຣັຖບານວຽງຈັນ ແລະ ແນວລາວຮັກຊາດ ໄດ້ເກີດ
ຂຶ້ນຢູ່ໃນທົ່ງບ້ານຕ່າງໆໃນເມືອງແລວ ມາຈົນແຕ່ປີ 1959

ສັ່ງທ່ານອີກ ແນວລາວຮັກຊາດໄດ້ແຜ່ຜາຍອຳນາດດ້ວຍ
ການໂຄສະນາຊວນຊື່ນເພື່ອຍຶດເອົາໃຈ ຂະນຸ; ລະເນດ; ....
ແຜ່ຊັກຊວນ ແລະ ໂຄສະນາໃຫ້ປະຊາຊົນເຜົ່າຕ່າງໆໃຫ້ຫັນຕົວ
ໃຫ້ມີຈິດໃຈຮັກຊາດ ແລະ ທຳການກູ້ຊາດ. ຊຶ່ງສາເຫດນີ້ຈຶ່ງເປັນ
ການເລີ່ມແຜ່ຜາຍອຳນາດ ແນວລາວຮັກຊາດໄດ້ແຜ່ຜາຍ
ສືບປະ ແລະ ອັນນາທັນເປັນຂັ້ນແຮກ. ຈາກນັ້ນມາ ປະຊາຊົນແນວ
ລາວຮັກຊາດກໍເລີ່ມໂຈມຕີແຂວງຫົວພັນເປັນຢ່າງໃຫຍ່

ໃນວັນທີ 2. May 1962 ແນວລາວຮັກຊາດໄດ້ຍຶດ
ເອົາເມືອງຊື່. ຕໍ່ມາໃນວັນທີ 6. May ພວກເຂົາໄດ້ມາຕີເອົາ
ເມືອງຫລວງນ້ຳທາ ແລະ ໃຫ້ຕີທະຫານຂອງຣັຖບານວຽງຈັນລົງມາ
ຮອດບ້ານທ່າຝາ. ໃນເວລານັ້ນ ປະຊາຊົນບ່າວສາວໄດ້ເຊັນ
ສົນຍາປອດໄພຢູ່ເຈນີວາ. ດ້ວຍເຫດນີ້ແນວລາວຮັກຊາດຈຶ່ງ
ຖອຍທັບອອກໄປຕັ້ງຢູ່ເມືອງຫລວງນ້ຳທາ ແລະ ເມືອງຊື່.
ຕໍ່ມາໄດ້ຕັ້ງຣັຖບານປະສົມຂຶ້ນທີ່ວຽງຈັນ ແຕ່ກໍ່ແຕກແຍກ
ກັນອີກ. ຕໍ່ມາຮອດປີ 1973. ແນວລາວຮັກຊາດເລີ່ມເປີດ
ການໂຈມຕີແຂວງຫົວພັນອີກ. ຊຶ່ງທີ່ນີ້ທີ່ປະຊາຊົນແນວລາວ
ຮັກຊາດໂຈມຕີແມ່ນບ້ານນ້ຳອອງ ກໍ່ແນວລາວຍຶດໄດ້ໃນວັນທີ
1. Feb. 1973. ວັນທີ 3. Feb. ຍຶດໄດ້ນ້ຳຢູ່. ຕໍ່ມາ ວັນທີ
15 Mach ແນວລາວຕີໄດ້ເມືອງເງິນ ວັນທີ 17. ຕີໄດ້ບ້ານແຊຍ.
ດ້ວຍເຫດນີ້ ເມືອງຫ້ວຍຊາຍຈຶ່ງກາຍມາເປັນສູນການປົກຄອງ
ທີ່ວ່າການແຂວງ ກໍ່ຍ້າຍມາໄວ້ເມືອງຫ້ວຍຊາຍ ແລະ ທີ່ວ່າການ
ເມືອງທຸກໆເມືອງກໍ່ເຂົ້າຮວມກັນ. ຕລອດທັງປະຊາຊົນພາຍໃນແຂວງ
ທຸກໆເມືອງ ທຸກໆທົ່ງບ້ານ ຈະເປັນຕົວອົບພະຍົບໜີມາຕັ້ງຖິ່ນຖານ
ທຳມາຫາກິນຢູ່ຫ້ວຍຊາຍ. ດ້ວຍເຫດນີ້ ຫ້ວຍຊາຍຈຶ່ງກາຍເປັນ
ເມືອງທີ່ໃຫຍ່ໂຕ ແລະ ມີປະຊາຊົນໜາແໜ້ນ ເນາ ແລະ ມີຫລັງຄາ

ຍັງມີຫລາຍແນວເຫຼືອຂື້ນເປັນຕົ້ນວ່າ ຍັງຂາດການ
ຕໍ່ຮົບຊື້ອີດ ປະຈຳວັນ ພາໃຫ້ມີການຜິດເຄືອງ; ຍັງຕາ
ການຂາດແຂ້ນຕ້ານທານໂຣຄ; ຂາດ ການ ສຶກສາ ເພາະ
ຂາດໂຮງຮຽນ ແລະ ນາຍຄູ; ຂາດຖນົນ ຫົນທາງ ພາໃຫ້
ການຄົມມະນາຄົມ ບໍ່ສະດວກ. ດ້ວຍເຫດການດັ່ງນີ້
ທາງເຮົາຈຶ່ງມາຫາ ດ້ວຍສັດທາ ຂໍ ບໍ່ອອນ ອັທນາ ໃຫ້ຮ່ວມ
ມືກັບ ທາງການ ຊ່ວຍເຫຼືອ ອະເມຣິກາ ຊ່ວຍກັນ ພັທນາ
ສັງຄົມບ້ານເກີດ ໃຫ້ຈະເຣີນ ຮຸ່ງເຮືອງ ໃຫ້ເທົ່າທຽມກັບຄວາມ
ຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນ ໂດຍມີຈຸດປະສົງ ທີ່ຈະຍົກ ຣະດັບການ
ຄອງຊີບ ຂອງປະຊາຊົນຊາວຊົນນະບົດ ແລະ ອົພຍົບ ໃຫ້ດີຂື້ນ
ສ່ວນເຄິ່ງ ທາງດ້ານ ເສດຖະກິດ ສັງຄົມ ແລະ ໃຫ້ມີຄວາມ
ຈະເຣີນ ໝັ້ນຄົງ ໃຫ້ມີພື້ນຖານ ອັນສົມຄວນ ທຸກໆດ້ານ.
ແຕ່ຫລັງ ບ້ານ ບໍ່ຮູ້ຈຶ່ງ ທາງທິດຕາເວັນອອກ ຂອງ ເມືອງ
ຊາຍ 33 Km ໃຫ້ກາຍເປັນເຂດແດນ ອັນສົມຄວນ ລະຫວ່າງ ຣັຖບານ
ວຽງຈັນ ແລະ ແຂວງ ລາວຣັກຊາດ. ຈຶ່ງ ຫາກ ຕົກລົງກັນ ໄດ້
ໃນວັນທີ ໑໐. August 1979 ນີ້ເອງ.

ຄຳແພງ ສາຣີຍະວົງສ໌.